

Jaarverslag 2017

Natuur dichtbij
HET FLEVO
LANDSCHAP

INHOUDSOPGAVE

A.	Verslag 2017 Raad van Toezicht	3
1.	Verantwoording werkzaamheden	3
2.	Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties	6
1.	Juridische structuur en governance.....	9
1.1	Juridische Structuur	9
1.2	Governance	9
2.	Het Flevo-landschap in kort bestek	14
2.1	Beleidsplan 2015-2019	14
2.2	2017 in kort bestek	16
2.3	Risicomanagement	17
2.4	Beleggingsbeleid en vermogensbeheer.....	17
2.5	Toekomst	18
3.	Doelrealisatie 2017	19
3.1	Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie	20
3.2	Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie	25
3.3	Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie	33
3.4.	Doelstelling Fondsenwerving	39
4.	Administratie en organisatie	43
C.	Jaarrekening 2017	38

A. Verslag 2017 Raad van Toezicht

1. Verantwoording werkzaamheden

Samen maken we Flevoland iedere dag mooier. Deze zin drukt uit dat Het Flevo-landschap steeds meer voor, met en door Flevolandse gezonde natuur in een levend landschap ontwikkelt en beheert. Onze begunstigers, vrijwilligers en vrienden/sponsors uit het bedrijfsleven zijn onmisbaar bij ons werk evenals de ondersteuning van overheden. Het Flevo-landschap werkt samen met vele kleine en grote organisaties binnen de natuursector en daarbuiten. Daar toezicht op houden en zien hoe natuur en landschap zich ontwikkelen en de beleving en waardering daarvan door vele bezoekers te horen, vervullen ons met trots.

De Raad van Toezicht heeft als belangrijke taak toe te zien op het door de directeur bestuurder gevoerde beleid en daarmee op de realisatie van de doelen van de organisatie. Daarbij ziet de Raad van Toezicht erop toe dat Het Flevo-landschap **conform de doelen in de statuten handelt. Zij heeft oog voor risico's en daarnaast voor** gevolgen van (maatschappelijke) ontwikkeling in de omgeving van Het Flevo-landschap. Naast het toezien, is de Raad van Toezicht ook sparringpartner voor de directeur bestuurder en het management, waar o.a. in themabijeenkomsten inhoud aan wordt gegeven. Verder is de Raad werkgever van de directeur bestuurder.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voert periodiek overleg met de directeur bestuurder.

De Audit Commissie heeft vier keer vergaderd en de Remuneratie Commissie heeft de directeur beoordeeld. In 2017 is de RvT gestart met een kwaliteitscommissie. Deze is twee keer bijeen geweest. De kwaliteitscommissie is een commissie die de Raad van Toezicht **adviseert waar het gaat om visies en kaders rond de thema's natuur,** landschap, recreatie, cultuurhistorie en gebieden. Daarnaast kan de commissie de inhoudelijke en beheerstechnische afwegingen bespreken.

De Raad van Toezicht heeft in zijn geheel in 2017 acht keer vergaderd. Dat is meer dan gebruikelijk. Het Programma Nieuwe Natuur in Flevoland van de Provincie en de ontwikkeling van de projecten daarin van Het Flevo-landschap maakten dit noodzakelijk. Met een grote grondruil zijn de gronden voor de projecten Urkerveld, Gouden Randen langs de Pampushout en 1e fase Noorderwold-Eemvallei op de juiste plek in het bezit gekomen van Het Flevo-landschap zodat daar nieuwe natuur ontwikkeld kan gaan worden. Hiervoor zijn ontwerpen gemaakt met de daarbij behorende businesscases. In de overleggen met de directeur is in het bijzonder aandacht besteed **aan risico's en risicoprofiel van de projecten. Het project Zuidpunt Schokland dat Het Flevo-landschap samen met de gemeente Noordoostpolder oppakt,** is eveneens aan de orde geweest maar heeft nog niet tot besluitvorming geleid.

In het jaarlijkse bezoek aan één van de gebieden om verder kennis te maken met Het Flevo-landschap heeft de RvT de Zuidlob bezocht met daarin het gebied Gruttoveld en het zoekgebied waarin Noorderwold-Eemvallei tot ontwikkeling komt. Dit bezoek is gecombineerd met een ontmoeting met het bestuur van Stichting ERF (Exploitatie Reserve Gronden Flevoland), waarmee in Noorderwold-Eemvallei wordt samengewerkt.

Leden van de Raad van Toezicht hebben bijeenkomsten met het personeel bijgewoond en zijn aanwezig geweest bij de regiobijeenkomsten. Naast een inhoudelijke spreker wordt daar door de directeur toegelicht waar Het Flevo-landschap de middelen en energie aan besteedt en wat de plannen zijn. De RvT is verheugd over de grote belangstelling van de begunstigers van Het Flevo-landschap, ruim 1300 aanwezigen over drie avonden.

De Raad van Toezicht dient het eigen functioneren jaarlijks te evalueren, dit mede in het licht van de (maatschappelijke) omgeving en de ontwikkelingen daarin. Conform de code Goed Bestuur van de samenwerkende brancheorganisaties filantropie heeft de RvT gesproken over de evaluatie van het eigen functioneren. In afwisseling met de voorgaande jaren heeft de RvT er voor gekozen de zelfevaluatie dit keer onder externe begeleiding op te pakken. Afwisseling van methodiek over de jaren heen maakt het interessanter, behoedt voor routinematig afhandelen of ontstaan van blinde vlekken en kan daarmee de kwaliteit verhogen. Dit vindt begin 2018 plaats.

In de vergadering van september 2017 heeft de RvT het rooster van aftreden besproken. Daarbij is besloten dhr. Harry Dijkma na vier jaar als voorzitter teruggetreden is, conform het rooster van aftreden, en per 1 januari 2018 her te benoemen als lid van de RvT (t/m december 2019). Harrie Dijkma zit ook in de RvT van LandschappenNL, het landelijk samenwerkingsverband van de provinciale landschappen en de stichtingen landschapsbeheer dat uit samengaan van De 12 Landschappen en Landschapsbeheer Nederland is ontstaan. Tevens is in die vergadering besloten mw. Truus Sweringa per 1 oktober 2017 te benoemen als voorzitter.

Naast de ieder jaar terugkomende onderwerpen uit de Planning en Control cyclus heeft de Raad van Toezicht over de volgende onderwerpen met de directeur bestuurder intensief van gedachten gewisseld en besluiten genomen:

- **De risico's en het risicomanagement door de organisatie, o.a. bij de grotere projecten die Het Flevo-landschap op zich neemt;**
- De verwerving en ruiling van gronden in het kader van de doelstelling en de financiering daarvan;
- De stand van zaken subsidieverleningen, o.a. SNL (Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer) voor de periode 2017-2022 en de aanvraag organisatiesubsidie Het Flevo-landschap 2018-2022 bij Provincie Flevoland.;
- **Het sluiten van overeenkomsten met Windpark Zeewolde BV in het kader van 'opschalen en saneren' van windmolens;**
- Het voldoende voorbereid zijn van de organisatie op de ontwikkelingen die op de organisatie afkomen en in het bijzonder de uitvoering van een aantal grotere natuurontwikkelingsprojecten;
- De samenwerking met de andere landschappen en de samenwerking in LandschappenNL. De Raad van Toezicht is in het bestuur van Bij12 en LandschappenNL vertegenwoordigd;
- De samenwerking met andere partijen zoals Landschapsbeheer Flevoland, LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie), Stichting ERF, Staatsbosbeheer, de culturele sector;
- Vermogensbeheer en toetsing aan het beleggingsstatuut;
- Werving van middelen voor de doelstellingen, o.a. sponsoring, subsidie van Provincie en anderen. Besteding van eigen middelen.

Wij hebben als Raad van Toezicht aandacht voor de criteria van en de discussie over goed bestuur en de Governance regels in de non-profit sector en volgen de ontwikkelingen in het kader van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Ook de criteria van het CBF worden nauwlettend gevolgd. De bijdrage van de Postcodeloterij wordt bijzonder gewaardeerd en is belangrijk voor het uitvoeren van onze taken en bepalend voor de lengte van onze financiële polsstok. Dit biedt de mogelijkheid om samen met bijdragen van anderen onze grote projecten op te pakken.

De korte lijnen naar, de samenwerking met en de hernieuwde bijdragen van de Provincie Flevoland worden zeer gewaardeerd. De RvT wil ook het belang van de goede samenwerking met gemeenten en waterschap benadrukken. Het samen optrekken met collega groene organisaties in harmonie is eveneens van groot belang.

Ook in dit verslag wil de Raad van Toezicht haar waardering uitspreken voor het vele werk dat de medewerkers van Het Flevo-landschap ook in 2017 weer hebben verzet. Veel resultaten zijn door inzet en met enthousiasme bereikt en de Raad stelt met genoegen vast dat onze begunstigers en andere stakeholders het werk en de resultaten van Het Flevo-landschap waarderen. Bijzonder en zeer verdiend vond de RvT de toekenning door de Provincie van de eerste Gouden Kiekendief aan Riet Rijs bij haar afscheid van Het Flevo-landschap.

Wij willen de medewerkers en directeur/bestuurder bedanken voor hun inzet. Door hen kunnen de kansen, die zich voor natuur en landschap in Flevoland voordoen, benut worden.

Belangrijk voor Het Flevo-landschap zijn de vrijwilligers. Door hun inzet maken zij extra dingen mogelijk bij het beheer van natuur, landschap en cultuurhistorie en de beleving daarvan door velen uit onze mooie provincie en van ver daar buiten. Hun liefdevolle inzet en betrokkenheid inspireren en maken meer mogelijk dan we alleen zouden kunnen. Hen, de begunstigers en de bedrijfsrelaties willen wij opnieuw heel hartelijk bedanken voor alles wat er bereikt is in het afgelopen jaar.

Namens de Raad van Toezicht,

Truus Sweringa, voorzitter

2. Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties

De Raad van Toezicht is 30 december 2012 ingesteld.
 In 2017 heeft gedurende het jaar geen wisseling plaatsgevonden.
 Leden van de Raad van Toezicht zijn niet bezoldigd.

Raad van Toezicht (per 31-12-2017)

Lid	functie	Nevenfuncties vanuit functie:	Nevenfuncties
Mw. G.N Sweringa (voorzitter)	Directeur-bestuurder woningcorporatie stichting Oost Flevoland Woondiensten	<ul style="list-style-type: none"> Stichting Leefbaarheidsfonds OFW (bestuurder en voorzitter) Raad van Advies WoonEnergie (lid) Raad van Advies Aenergie (lid) Werkgroep Transitie Vastgoed van de Regieraad Bouw/Oost Nederland (voorzitter) Groene Huisvesters, overlegplatform ministerie BZK, Aedes en groene corporaties (lid) Kandidaatstellingscommissie Aedes (plaatsvervangend lid) Provincie Flevoland – bestuurlijke kopgroep energie 2050 Strategische Klankbordgroep Duurzamer Wonen Aedes (lid) 	<ul style="list-style-type: none"> Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Kampen Dronten - Almere College (lid Raad van Toezicht) Raad van Advies IMPact (lid) Programmacommissaris Rotary Dronten/ inkomend voorzitter
Mw. M. van Aggelen (kwaliteitscommissie)	Directeur Nederlandse Vereniging van Dierentuinen	<ul style="list-style-type: none"> lid van de ParticipantenRaad van IUCN Lid van het platform Gastvrij Nederland. 	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurder MonteverdiXL festival (onbezoldigd) Bestuurder Steunfonds Long Alliantie Nederland (onbezoldigd)
Dhr. L.T. van Bloois (voorzitter audit commissie)			<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Raad van Commissarissen Woningstichting Naarden Lid Raad van Commissarissen Stichting Lefier Lid Raad van Toezicht Zorggroep Apeldoorn e.o.
Dhr. H. Dijkma (vicevoorzitter)	<ul style="list-style-type: none"> Waarnemend burgemeester gemeente Elburg (1 februari 2017 tot 13 Oktober 2017) Toezichthouder en adviseur 	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter van de Raad van Toezicht van het Regiocollege Zaanstreek en Waterland, Zaandam (tot 1 april 2017) Voorzitter Raad van Commissarissen Beheer Flevoland Participaties BV Lid Raad van Toezicht OMALA (Ontwikkelingsmaatschappij Almere Lelystad Airport) (tot 1 februari 2017) Vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van Medrie, Zwolle Lid Raad van Toezicht Omroep Flevoland, Lelystad 	<ul style="list-style-type: none"> Vicevoorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Flevoland Secretaris van het bestuur van De12Landschappen Voorzitter Corrosia Stad, Almere Lid Comité van aanbeveling van het AJSO te Almere

Dhr. J.H. Sweers (audit commissie)	Strategisch Adviseur Ministerie van I&M	<ul style="list-style-type: none"> • Lid stakeholders beraad Rai Intertraffic • Lid programmaraad DITCM 	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Toezicht (voorzitter) Cultuurbedrijf Noordoostpolder
Dhr. J. Leentvaar (kwaliteitscommissie)			<ul style="list-style-type: none"> • Emeritus hoogleraar UNESCO-IHE - Institute for Water Education in Delft • Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Welzijn Lelystad • Lid Raad van Toezicht Stichting De Natuur en Milieufederaties • Bestuurslid CADRE (toetsing Rotary International water projecten in ontwikkelingslanden) • Voorzitter Vereniging van Zorgboerderijen Flevoland • Ambassadeur De Lelystadse Uitdaging

Natuur dichtbij

HET FLEVO
LANDSCHAP

B. Bestuursverslag 2017

1. Juridische structuur en governance

1.1 Juridische Structuur

De stichting heeft de naam Stichting Flevo-Landschap en is statutair gevestigd te Lelystad. Gedurende het boekjaar 2017 hebben er geen wijzigingen in de statuten plaats gevonden. De stichting kent een Raad van Toezicht en een directeur bestuurder.

Dhr. M.L.E. Jansen was gedurende het jaar 2017 directeur bestuurder van de stichting.

Nevenfuncties en vertegenwoordiging directeur Het Flevo-landschap:

Vertegenwoordigingen:

- Lid Bestuur Stichting Streekfonds Flevoland,
- Lid Bestuur Stichting Het Blauwe Hart,
- Lid Raad van Advies Toerisme Flevoland,
- Lid bestuur Fauna Beheereenheid Flevoland (per 1-1-2017).

1.2 Governance

Het Flevo-landschap is een door het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) erkend Goede doelen. Goede doelen leggen verantwoording af aan hun donateurs en de maatschappij over de besteding van de inkomsten. Eenduidige regels maken goede doelen transparant en verplichten tot een goede toelichting op de werkwijze en verantwoording van resultaten. Sinds 1 januari 2016 is er een Erkenningsregeling Goede Doelen met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht. De meeste codes en richtlijnen van Goede Doelen Nederland zijn opgenomen in de normen van de Erkenningsregeling.

Voor de leden van Goede Doelen Nederland gelden de volgende codes, regels en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur (vervangt code Wijffels).
- Richtlijn 650 (onderdeel van richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving) en aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 'kostentoe rekening beheer en administratie'.
- Erkenningsregeling Goede Doelen (CBF).
- Regeling beloning directeuren van goede doelen.
- Richtlijn Financieel Beheer goede doelen.

De Raad van Toezicht en de Bestuurder onderschrijven de drie principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en geven in deze verantwoordingsverklaring aan hoe Het Flevo-Landschap hiermee omgaat. De drie principes zijn:

- a) Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren,
- b) Effectiviteit en efficiency van bestedingen,
- c) Omgang met belanghebbenden.

a. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

Bestuurlijke organisatie

Het Flevo-Landschap hanteert een in de statuten vastgelegd toezicht door de Raad van Toezicht op de directie. De Raad van Toezicht heeft daarnaast een adviserende rol voor de directeur.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de opstelling van het beleid en de uitvoering van het werk. De kaders hiervoor worden gevormd door de statutaire doelstellingen en het Beleidsplan 2015-2019. Deze worden jaarlijks uitgewerkt in het Jaarplan en de Jaarbegroting, welke door de Raad van Toezicht worden goedgekeurd. De directeur is daarbij gebonden aan het Directiereglement.

De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun toezichtstaak voor een periode van maximaal vier jaren en zijn in principe eenmaal herbenoembaar. In 2014 is een rooster van aftreden vastgesteld. De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun functie onbezoldigd. Zij hebben wel recht op vergoeding van in hun functie gemaakte onkosten.

De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier maal per jaar. Ter voorbereiding van de vergaderingen functioneert een Auditcommissie bestaande uit twee leden van de Raad. Elke vergadering van de Raad van Toezicht is door de directeur en de voorzitter voorbereid.

Ieder jaar voert de Remuneratiecommissie een functioneringsgesprek met de directeur. Dit was ook in 2017 het geval. In het functioneringsgesprek wordt getoetst of voldaan is aan de regelingen beloningen van Goede doelen Nederland.

De kwaliteitscommissie bereidt de inhoudelijke discussies van de Raad van Toezicht voor. Deze commissie is in 2017 ingesteld.

Werkorganisatie

De directeur opereert in de werkorganisatie samen met een Management Team (MT) dat wordt gevormd door de hoofden van de inhoudelijke afdelingen Beleid Kwaliteit Ontwikkeling, Beheer, Communicatie & Marketing en Financiën & Secretariaat (tevens controller). Het MT vergadert eens in de twee weken.

De afdelingen kennen elk een eigen Afdelingsoverleg.

Het Flevo-Landschap heeft een Personeelsvertegenwoordiging (PVT), bestaande uit drie leden, afkomstig uit kantoor- en buitenorganisatie. De PVT vergadert vier tot zes maal per jaar met de directeur en eenmaal per jaar met de voorzitter en een lid van de Raad van Toezicht.

In de werkorganisatie worden jaarlijks functioneringsgesprekken gevoerd tussen medewerkers en leidinggevenden om de medewerkers optimaal te kunnen blijven inzetten en te stimuleren zich te blijven ontwikkelen.

Het bezoldigingsbeleid van de medewerkers is vastgelegd in het Directiestatuut Flevo-landschap en conform de Cao bos en natuurbeheer.

b. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Gerichtheid op doelstellingen

Het Flevo-Landschap streeft naar een efficiënte en doelmatige besteding van de middelen voor de doelstellingen

- “beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie”,
- “voorlichting en communicatie”,

- “herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie,
- “fondsenwerving”.

Zoveel mogelijk activiteiten van de organisatie zijn direct hierop gericht. Daarnaast zijn er activiteiten van bestuur en werkorganisatie die voorwaardenscheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen.

Het Flevo-Landschap is gecertificeerd natuurbeheerder voor SNL. Dit betekent dat de werkprocessen verlopen conform het ontwikkelde Kwaliteitshandboek SNL.

Planning & control cyclus

Het Flevo-Landschap hanteert een meerjarenbeleidsplan met een meerjarenbegroting. In 2015 is het ficherend beleidsplan 2015-2019 vastgesteld.

Jaarlijks wordt binnen het kader van het beleidsplan een Jaarplan en Jaarbegroting opgesteld met concrete (deels meetbare) doelen, bij voorkeur gericht op effecten dan wel inspanningen. Ten aanzien van kosten van natuurbeheer en publieksbereik worden kengetallen en prestatie-indicatoren opgenomen.

Jaarverslag en Jaarplan kennen dezelfde systematiek zodat de bereikte resultaten vergeleken kunnen worden met de voornemens.

Halverwege het jaar worden in een Halfjaarrapportage de inhoudelijke en financiële voortgang in beeld gebracht. Op basis van deze gegevens worden zo nodig doelen en/of plannings bijgesteld. De Halfjaarrapportage wordt aangereikt aan de Raad van Toezicht, naast twee kwartaalrapportages.

De Raad van Toezicht wordt elke vergadering, door de directeur, geïnformeerd over de voortgang op hoofdlijnen en over relevante afwijkingen.

c. Omgang met belanghebbenden

Het Flevo-Landschap ambieert een organisatie te zijn die in open wisselwerking met de maatschappelijke omgeving opereert. Zij ziet als maatschappelijke omgeving zowel de begunstigers, sponsors en vrijwilligers, alsook de beleidsmatige en bestuurlijke omgeving. Het Flevo-Landschap informeert de belanghebbenden met diverse uitingen, waaronder: website, magazine, digitale nieuwsbrief, sociale media, jaarverslag en jaaroverzicht en folders over terreinen en onderwerpen. **In 2017 is een ‘dashbord’ ontwikkeld waarmee de betrokkenheid van belanghebbende in beeld gebracht wordt. Elk kwartaal wordt de rapportage van dit Dashbord in het MT besproken, geëvalueerd en waar relevant acties ondernomen.**

Stakeholders

Het Flevo-Landschap betreft de bestuurlijke en maatschappelijke omgeving bij de evaluatie en het formuleren van het beleid. Zo is bij het opstellen van het beleidsplan een representatieve groep uit de maatschappelijke omgeving geconsulteerd. Jaarlijks organiseert Het Flevo-landschap een bestuurlijke bijeenkomst waar een actueel maatschappelijk onderwerp inhoudelijk wordt verdiept. In 2017 is het landschap van Nationaal Park Nieuwland geagendeerd.

De stakeholders worden jaarlijks uitgenodigd voor een inhoudelijke ontmoeting, waarin in opiniërende zin wordt stilgestaan bij een actueel onderwerp uit het werk van Het Flevo-Landschap.

Het Flevo-Landschap participeert in uiteenlopende gremia en processen. Met regelmaat zijn er zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau contacten met de relevante **overheden en collega’s**.

Omgang met begunstigers en sponsors

Het Flevo-Landschap heeft een beleid t.a.v. sponsors geformuleerd. Met elke bedrijfsvriend wordt een contract afgesloten waarin prestaties en tegenprestaties worden benoemd.

Jaarlijks worden de bedrijfsvrienden uitgenodigd voor de Zomeravondbijeenkomst. Daarnaast organiseert Het Flevo-landschap van tijd tot tijd speciale relatiebijeenkomst waarin Het Flevo-Landschap laat zien welke activiteiten zijn uitgevoerd en in voorbereiding zijn, en welke rol de bijdragen van de bedrijfsvrienden hierin spelen. De bedrijfsvrienden worden uitgenodigd bij officiële gebeurtenissen zoals openingen en afrondingen van projecten.

Jaarlijks vinden de regiobijeenkomsten plaats in de provincie. Tijdens deze bijeenkomsten blikt de directeur met de begunstigers en relaties terug en vooruit op het gevoerde beleid en de verrichte activiteiten. In 2017 kwamen 1300 bezoekers naar deze regio-bijeenkomsten.

De organisatie kent een klachtenregeling en –registratie voor externen. Deze is primair gericht op klachten over fondsenwerving en bejegening van personen, maar wordt ruim gehanteerd. De geregistreerde klachten worden met regelmaat besproken in het MT.

Vrijwilligers

Bijna 200 vrijwilligers zetten zich in voor de doelstellingen van Het Flevo-Landschap. Deels vanuit hobby en deels uit maatschappelijke betrokkenheid. Vrijwilligers zijn actief als gastheer/vrouw in de bezoekerscentra, als rondleider in de natuurgebieden, bij het inventariseren van flora en fauna en in het beheerwerk.

Met elke individuele vrijwilliger wordt een vrijwilligerscontract gesloten waarin de wederzijdse verplichtingen worden benoemd. Dit is niet het geval waar het om vrijwilligers gaat die in het verband van een natuurvereniging actief zijn.

Het Flevo-Landschap heeft een Klankbordgroep Vrijwilligers, die elk halfjaar overlegt met het hoofd Communicatie & Marketing en de directeur. Dit jaar is onder meer gesproken over de inzet van **vrijwilligers bij “beheerklussen”, opleiding en cursussen, gebruik intranet, het verhaal dat Het Flevo-landschap wil vertellen.**

Tijdens de jaarlijkse brede vrijwilligersbijeenkomst doet de directeur verslag van de activiteiten en plannen van de organisatie. Daarbij wordt met de vrijwilligers van gedachten gewisseld over de ontwikkelingen. Regelmaat vinden bijeenkomsten plaats per bezoekerscentrum/deelgebied. Tijdens deze kleinere bijeenkomsten bespreekt de verantwoordelijke functionaris met de vrijwilligers activiteiten door en vindt zo nodig scholing plaats.

Interne communicatie

In het MT-overleg vindt de beleidsvoorbereiding en besluitvorming binnen de werkorganisatie plaats. Van hetgeen besproken is, wordt een samenvatting op intranet geplaatst.

In de afdelings-overleggen wordt informatie binnen de afdelingen uitgewisseld en het werk voorbereid.

Het Flevo-Landschap beschikt over een Intranet dat gebruikt kan worden door medewerkers en vrijwilligers.

uur d'herbijn
HET FLEVO
LANDSCHAP

2. Het Flevo-landschap in kort bestek

2.1 Beleidsplan 2015-2019

In het voorjaar van 2015 is het beleidsplan 2015-2019 als richtinggevend kader voor het werk van Het Flevo-Landschap vastgesteld met als titel: **‘Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevolandse’.**

Anders gezegd: Het Flevo-landschap staat voor natuur, landschap en cultuurhistorie.

a. Missie

Flevoland moet een groene provincie worden waarop niet alleen de Flevolander, maar ook de rest van Nederland trots is. Het nieuwe groene hart van Nederland, met zijn unieke deltanatuur waarin wetlands, bossen, graslanden en akkerbouw versmelten, moet je gezien hebben. Om dit te bereiken, is het van groot belang dat het landschap in optimale conditie is; dat zijn streekeigen, onderscheidende karakter wordt behouden; dat zijn specifieke verhaal met verve wordt verteld en dat Het Flevo-Landschap zich breed profileert en wordt erkend als dé natuur- en landschapsexpert van Flevoland. Kernwaarden in het beleid zijn een gezonde natuur in een levend landschap. Met andere woorden: goed functionerende ecosystemen gericht op biodiversiteit zijn de motor van een door mensenhanden gemaakt natuurgebied dat nog altijd in ontwikkeling is en een actieve relatie aangaat met zijn stakeholders.

De ambitie van het Flevo-landschap voor de komende jaren is tweeledig.

1. Wij willen meer bezoekers trekken.
2. Wij laten zien wat ons werk voor natuur inhoudt en betekent.

Een hulpmiddel hierbij is het werken in de programmering met twee focusthema's: 'groen en gezond' en 'streek en voedsel'.

Groen en gezond

Het Flevo-Landschap voelt zich aangesproken om vanuit natuur een bijdrage te leveren aan het grote maatschappelijke vraagstuk rond gezondheid en buiten bewegen. Het programmeringsthema 'groen en gezond' draagt bij aan de verbetering van gezondheid en de vergroting van welzijn door natuur en landschap te koppelen aan beweging, ontspanning en inspiratie opdoen. Concreet worden er in gebieden van Het Flevo-Landschap eenvoudig inpasbare voorzieningen en activiteiten voor individueel gebruik aangeboden. Daarnaast worden (commerciële en niet-commerciële) partners gezocht die 'groen en gezond'-programma's in de gebieden van Het Flevo-Landschap willen uitvoeren.

Streek en voedsel

In het programmeringsthema 'streek en voedsel' kunnen Flevolandse zich verbinden met de historie van hun gebied en landschap. Ook maakt het hen bewust van de oorsprong en kwaliteit van hun voedsel. Het Flevo-Landschap is dankzij het regionale karakter bij uitstek de natuurorganisatie die het streekverhaal van Flevoland – zijn ontstaansgeschiedenis, zijn deltanatuur, zijn landschap – kan vertellen. Met haar natuurgebieden, landschappelijke elementen, cultureel erfgoed en landschapskunstwerken heeft de organisatie daarvoor goede aanknopingspunten en invalshoeken.

b. Visie

Om hier handen en voeten aan te geven, voert Het Flevo-landschap drie kerntaken uit:

1. Natuurbeheer en -beleid: Het beheren, herstellen en ontwikkelen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waarom Het Flevo-Landschap bijna dertig jaar geleden in het leven is geroepen. Centraal staat het behouden, of zelfs vergroten, van de rijkdom aan soorten en ecosystemen van de natuur. Gewoon omdat natuur op zich van grote waarde is en omdat natuur onmisbaar is voor het welzijn van mensen. Natuur zorgt voor een gezonde leefomgeving, voor gezond voedsel, voor rust en ontspanning en voor inspiratie. Zoals de deltanatuur kenmerkend is voor Flevoland, is ook het landschap dat. Flevoland is volledig man-made, het landschappelijk casco biedt structuur en kleur aan de ruimte en maakt polders leefbaar.
2. Natuurbeleving: Het ontsluiten van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waar Het Flevo-Landschap al jarenlang hard aan werkt. Het Flevo-Landschap stelt zijn gebieden open voor publiek en zorgt ervoor dat mensen van de natuur kunnen genieten en zich er kunnen ontspannen of juist hun energie kwijt kunnen. Het ideaal? Natuur voor elke Flevolander dichtbij huis. Vandaar de slogan 'Het Flevo-Landschap: 365 dagen open'.
3. Natuurbetrokkenheid: Het stimuleren van participatie door burgers en ondernemers en partnerschappen bij het werken aan een gezonde natuur in een levend landschap.
 Natuur, landschap en cultureel erfgoed hebben een waarde voor de samenleving, maar zonder breed draagvlak – materiaal en immaterieel – zijn deze gedoemd te belanden in de marge. **Natuurbeleving ('voor Flevolandse') is een manier om draagvlak te creëren, maar het is niet genoeg. Om de basis ook op langere termijn sterk te houden, is actieve betrokkenheid van de inwoners bij natuur en landschap en bij het werk van Het Flevo-Landschap onmisbaar ('met en door Flevolandse').** Op allerlei niveaus kan er worden meegewerkt, meegedacht en meegedragen.

c. Langetermijndoelen

Het Flevo-Landschap heeft in het beleidsplan 2015-2019 een aantal langetermijndoelen geformuleerd, die jaarlijks verder worden ingevuld.

In lijn met de richtlijn van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) zijn in dit jaarverslag en in de jaarrekening de activiteiten, de daarvoor ingezette middelen en de behaalde resultaten geordend naar de doelstellingen met daarin langetermijndoelen:

- Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie. Met daarin langetermijndoelen:
  - Natuurgebieden worden professioneel beheerd gericht op natuur en gebruiker.
  - Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot het voortbestaan van Euraziatische dieren.
- Voorlichting en communicatie. Met daarin langetermijndoelen:
  - Het Flevo-Landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dicht bij de Flevolander.
  - Het Flevo-Landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse.
  - Het Flevo-Landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
- Herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie. Met daarin langetermijndoelen:
  - Het Flevo-Landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten.
  - Het Flevo-Landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.
  - De speerpuntgebieden van Het Flevo-Landschap zijn het best ingericht op bezoekers.

Daarnaast zijn apart zichtbaar de inspanning voor:

- Fondsenwerving. Met daarin het langetermijndoel:
  - Draagvlak voor het werk van Het Flevo-Landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
- Organisatie en administratie (voorwaardenscheppend voor de doelstellingen). Met daarin langetermijndoelen:
  - Het Flevo-Landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering.
  - Het Flevo-Landschap heeft een op de toekomst toegeruste organisatie.

2.2 2017 in kort bestek

Voortgaan op de ingeslagen weg is kenmerkend voor Het Flevo-landschap in 2017. De samenwerking met de omgeving is versterkt. Er is veel input geleverd in het proces van de Omgevingsvisie van de provincie Flevoland en het Nationaal Park Nieuwland. Het Projectmanagement Nieuwe Natuur is door een grote ruiling van grond in juni 2017 een flinke stap verder gegaan. Hiermee is de benodigde projectgrond verkregen voor Urkerveld, Gouden Randen Pampushout en een eerste fase Noorderwold-Eemvallei. De planuitwerking van deze projecten is opgepakt met als resultaat een Voorlopig Ontwerp voor de projecten. In 2018 gaan de projecten Noorderwold-Eemvallei en Schokland respectievelijk in realisatie. De complexiteit van de opgave en omvang van deze projecten vraagt een optimalisatie van de projectmatige aanpak, de projectadministratie en de juiste afstemming met de afdelingen.

De samenwerking met collega groene organisaties is in 2017 versterkt. Met Landschapsbeheer Flevoland is zes wekelijks afstemmingsoverleg waarin gezamenlijke activiteiten worden besproken en opgepakt. Waar mogelijk wordt elkaars personeel benut voor de organisaties en zijn er gezamenlijke ontwikkelingen rond de vrijwilligers.

Steeds meer mensen en bedrijven weten Het Flevo-landschap te vinden. Een resultaat van de leuke en grote evenementen en activiteiten en excursies die georganiseerd zijn. Aangevuld met de optimalisatie van de communicatiekanalen, zoals (de vindbaarheid van) de website. Als resultaat hiervan is er een stijgende lijn in het aantal begunstigers en bedrijfsvrienden te zien en in de bezoekers aan de bezoekerscentra.

Al jaren wordt er veel geïnvesteerd in het contact met vrijwilligers. Zij worden vaker en eerder meegenomen in processen en keuzes en bevraagd naar hun visie. Dit levert een belangrijke bijdrage aan het vergroten van het draagvlak voor verandering. Waar helaas een trouwe kracht bij de beheervrijwilligers het rustiger aan moet doen, hebben zich weer nieuwe gemeld. Dankzij de beheervrijwilligers kunnen de medewerkers uit het team beheer zich inzetten op de vakinhoudelijke taken.

Met de wervingscampagne van 2017 is ingezet op het aanspreken van de achterban op hun verantwoordelijkheidsgevoel om de natuur door te geven aan volgende generaties. Het resultaat is een prachtig (voor)leesboek: *“Op avontuur met Olivier de otter”*. In korte tijd is het concept bedacht, het boek gemaakt en via een goed doordachte campagne aan de man gebracht. Met het gewenste resultaat.

De gehanteerde beheerplan-cyclus heeft zijn waarde bewezen. In 2018 wordt de start met de tweede generatie beheerplannen gemaakt. In deze nieuwe ronde wordt de evaluatie van de processen om de beheerplannen op te stellen ingevuld vanuit het concept lerend evalueren. Het beheer vindt bewuster plaats en de aansluiting met de beheerplannen is op orde. **Het ‘ongeplande’** werkt verstorend op de planning, zeker bij de buitendienst. Dankzij flexibiliteit en kundigheid van de medewerkers zijn de eerste gevolgen van de Essentaksterfte voortvarend opgepakt. Met de start van het vullen van CMSI (Conservation Management Systeem interactief) ontstaat

voor de toekomst vele mogelijkheden voor het ontsluiten van data ten behoeve van de bedrijfsorganisatie en bij het plannen en begroten. Het Zimms systeem voor dierregistratie is operationeel gemaakt door de inzet van een voormalig afstudeerder die en passant de medewerkers wegwijs heeft gemaakt met het systeem.

2017 was het jaar waarin de invloed van een aantal nieuwe mensen merkbaar werd. Riet Rijs heeft na 17 jaar afscheid genomen van de organisatie. In de beheereenheid Noord is zowel de Terreinbeheerder als een terreinmedewerker nieuw. Daarmee bestaat het team voor de helft uit nieuwe krachten zijn. Op de Havikshorst werkt een BBL'er voor twee jaar, twee dagen in de week, mee met de ervaren krachten. Door wijziging in de personele bezetting bij de afdeling F&S wordt er weer ondersteuning in de organisatie ervaren. Dit ontnemt zorg van de afdelingen waardoor er meer focussen is op de eigen (kern)taken ontstaat. Er waren dit jaar diverse stagiaires bij Het Flevo-landschap te gast.

Voor de gehele organisatie zit een keerzijde aan de behaalde successen van de afgelopen jaren. De hoeveelheid werk leidt tot het gevoel dat het gas er non-stop vol op staat. Geen moment van rust en bezinning; (te) weinig tijd voor verdieping. Een gevoel dat door het MT is gesignaleerd, opgepakt en in 2018 verder wordt aangepakt.

2.3 Risicomanagement

Risicomanagement is integraal onderdeel van het gevoerde beleid en wordt in ieder geval gezien vanuit de onderdelen: strategie, operationeel, financieel, financiële verslaggeving, en wet- en regelgeving. Er wordt gebruik gemaakt van een risicomatrix voor het monitoren van grote projecten. Directeur en Raad van Toezicht zijn goed **op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en zijn van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatie-brede risico's worden beheerst, in 2017 adequaat hebben gewerkt.**

De belangrijkste strategische risico's voor Het Flevo-Landschap zijn het behoud van een goede relatie met de provincie Flevoland en een goede reputatie in de Flevolandse samenleving. Operationeel risico betreft de rechtmatigheid van de te besteden subsidies. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis **van de financiële risico's vindt periodiek plaats.**

2.4 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Het beleggingsbeleid is vastgelegd in het beleggingsstatuut. Het beleggingsstatuut is in de vergadering van de Raad van Toezicht op 25 maart 2014 vastgesteld en goedgekeurd. Bespreking in 2016 van de externe ontwikkelingen (o.a. rentestand) heeft niet geleid tot aanpassing van het statuut.

Het basis vermogen wat op lange termijn intact dient te blijven is in 2014 opnieuw belegd met de doelstelling om waardegroei te genereren met een beperkt risico. Het vermogensbeheer is in 2014 ondergebracht bij twee vermogensbeheerders die het beheer uitvoeren op basis van het statuut. De vermogensbeheerders rapporteren schriftelijk en lichten mondeling toe in de vermogensbeheercommissie (VBC). Op kwartaalbasis geeft de vermogensbeheerder inzicht in de samenstelling van de effectenportefeuille, welke besproken wordt in de VBC. Daarbij wordt verantwoording afgelegd over het beheer en getoetst ten opzichte van het beleggingsstatuut. De directeur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Het beleid ten aanzien van het vermogensbeheer is vastgelegd in **het 'Protocol Vermogens Beheer Commissie'**. De Raad van Toezicht kent een Financiële Audit Commissie die besprekingen rond het beleggingsbeleid en de uitvoering van het vermogensbeheer in de Raad van Toezicht voorbereidt.

2.5 Toekomst

In de jaarrekening is de begroting 2018 opgenomen. De inkomsten in 2018 zijn in lijn met die van 2017. Hetzelfde geldt voor de besteding van de middelen aan de doelstellingen, aan fondsenwerving en aan ondersteunende taken. Verwachting is dat in projecten meer inkomsten en bestedingen zullen omgaan dan in 2017 het geval was. Met name de Nieuwe Natuurprojecten en de ontwikkeling van Nationaal Park Nieuwland gaan resp in uitvoering en voorbereiding.

In 2018 wordt evenals **eerdere jaren het merendeel van de capaciteit en middelen ingezet op de doelstellingen “beheer en recreatief gebruik van natuur, landschap en cultuurhistorie”, “herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie” en “voorlichting en communicatie”**. In praktijktermen betekent dit vooral inzet op kwaliteit in natuurbeheer en bieden van natuurbeleving. Aandachtspunten in 2018 zijn evenals in 2017 **het vorm geven aan de programmeringsthema’s “groen en gezond” en “streek en voedsel” in verbinding met** onze natuurgebieden en het beheer daarvan. Naast het reguliere werk voor de bestaande natuurgebieden vraagt de ontwikkeling van projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland extra inzet die zich in het eerste half jaar van 2018 vertaalt in het werven van medewerkers. Het Flevo-Landschap is financieel gezond en blijft daarbij permanent alert op beheersing van kosten en het werven van aanvullende middelen. We zoeken daartoe partnerschappen met bedrijven en organisaties die samen met ons ondernemend aan de slag willen in onze natuurgebieden of met producten daaruit. Uiteraard altijd met respect voor natuur en landschap en passend binnen de rode draad uit het beleidsplan 2015-2019 “voor, met en door Flevolandse”.

De manier van werken die wij nastreven – transparant, effectief, in wisselwerking met de samenleving – vraagt een goed toegeruste organisatie. Professionalisering en stroomlijning en automatisering van werkprocessen maakt daar deel van uit. Het doel is immers om zo veel mogelijk resultaten in de doelstellingen te bereiken, en **daarmee te werken aan “Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevolandse”**.

Natuur dichtbij

HETELEVO
LANDSCHAP

3. Doelrealisatie 2017

De navolgende rapportage geeft inzicht in de voortgang van de doelstellingen. De realisatie 2017 van de prestaties zijn voorzien van een kleurcode als indicatie van de voortgang.

groen	conform: al gerealiseerd of wordt gerealiseerd zoals voorgenomen
geel	aanpassing: planning en/of doel en inhoud worden aangepast
oranje	afwijking: prestatie vervalt of is nieuw (haalbaarheid, ontwikkelingen)

3.1 Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie

Aan de basis van Het Flevo-landschap staat altijd zorg voor natuur en landschap wat we vertalen in het beheer en de verdere ontwikkeling daarvan. Dat is het fundament dat Het Flevo-landschap in staat stelt om een actieve rol in de Flevolandse samenleving te spelen. Deze basis is de constante in het werk van de organisatie. Hierin wordt ook het leeuwendeel van de middelen en inzet aangewend. Het beheer is gericht op de natuurwaarden, maar ook op het recreatief gebruik van natuurgebieden.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Begroting 2018
beheer natuur, landschap, cultuurhistorie	1.619.876	1.809.516	1.634.634	1.864.358

langetermijn doel	Natuurgebieden worden professioneel beheerd gericht op natuur en gebruiker.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer van Het Flevo-landschap leidt tot behoud of vergroting van de ecosystemen en de biodiversiteit daarin.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap beheert op planmatige wijze circa 5.100 hectare bestaande natuur, landschappelijke elementen en cultureel erfgoed. De bestaande natuurkwaliteit blijft behouden of wordt verbeterd. Dit betekent dat in de SNL-beoordelingssystematiek die bij de beheerevaluatie wordt gebruikt, minimaal 50 % van de natuur een score 'voldoende' of beter heeft.
prestatie 2017	<p>Beheer van 1.100 hectare moeras en plas.</p> <ul style="list-style-type: none"> In moerassen is naast waterhuishouding, jaarlijks en lang cyclisch, vegetatiebeheer de belangrijkste maatregelen. In de Kamperhoek wordt een stuwte vervangen zodat het mogelijk blijft het peilbeheer conform het beheerplan uit te voeren. Het effect van de ingezette begrazing voor het graslandbeheer wordt nauwlettend gevolgd. Met het oog op de plannen om de Oostvaardersplassen tijdelijk droog te laten vallen, wordt de mogelijke rol die de Verbindingszone de Vaart hierin speelt zorgvuldig bewaakt. In het Gorzenveld komen de maatregelen om de waterhuishouding te verbeteren in uitvoering (zie projecten). De resultaten hiervan worden intensiever gevolgd. Ook de effecten van de ingreep van 2015 in de Lepelaarplassen worden gevolgd. <p>Beheer van 2.000 hectare bos.</p> <ul style="list-style-type: none"> In de bossen wordt geïntegreerd bosbeheer toegepast gericht op natuurwaarde en recreatiewaarde. Houtproductie is geen doel op zich. Inkomsten uit vrijkomend hout worden weer ingezet voor natuurbeheer. Gepland is om in 2017 in het Natuurpark door te gaan met kleinschalige dunning in samenwerking met zorgboerderij de Huif. In Pampushout wordt volgens schema een deel gedund en waar nodig ingeplant. In Knarbos west zal naar verwachting ook worden gedund. Dit wordt gecombineerd met en volgt op het plan van WZZ voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Verder wordt er nog

	<p>aangeplant op delen waar eerder gedund is in het Knarbos. Een en ander hangt wel af van de vertragingen door de natte omstandigheden in 2016 en de ontwikkeling van de Essentaksterfte.</p> <p>Beheer van 200 hectare grasland.</p> <ul style="list-style-type: none"> Op de natuurlijke graslanden wordt natuurpacht als beheerinstrument ingezet, gericht op de natuurambitie. Dat betekent dat goed wordt toegezien op de diensten van de agrarische pachters. Ook in 2017 blijven we de pachtcontracten aanpassen (fine tuning) voor een optimaal resultaat voor de doelstellingen van het terrein en de SNL-voorwaarden. <p>Beheer van landschappelijke elementen (ruim 300 hectare).</p> <ul style="list-style-type: none"> Landschappelijke elementen en wegbeplantingen worden naar hun aard (laan, struweel, bosjes) beheerd. Waar nodig worden laanbomen vervangen of gesnoeid. <p>Behoud en onderhoud van cultureel erfgoed (monumenten en landschapskunstwerken).</p> <ul style="list-style-type: none"> Aan de kerkruïne op Schokland wordt groot onderhoud uitgevoerd. De milieuvriendelijke alternatieve bestrijding van onkruid op verharding met name op de Aardzee en het Havenhoofd Elburg wordt geëvalueerd.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Het grootste deel van het beheerwerk heeft een jaarlijks terugkerend patroon en ligt op schema. Moeras en Plas: in de Kamperhoek is de stuw vervangen en de ontwikkeling van de begrazing zijn gevolgd. Hierbij valt de grotere variatie in structuur op. Overig genoemde maatregelen zijn conform planning uitgevoerd. In 2017 is de essentaksterfte van invloed geweest op de geplande werkzaamheden. In het Natuurpark is om die reden het groot bosonderhoud op een fors perceel naar voren gehaald. Er is veel tijd besteed aan het in beeld brengen van zieke bomen die een risico voor de omgeving vormen. Bij acuut gevaar is direct ingegrepen; overige ingrepen zijn ingepland. Grasland: De pachtcontracten zijn daar waar nodig inhoudelijk aangepast. Doordat het proces rond de pachtcontracten dit jaar voorspoedig is verlopen was er ook meer tijd voor de inhoud van de contracten en indirect dus ook voor de natuurdoelen. Landschappelijke elementen: In de tochtstroken Zuidelijk Flevoland is op een 500m lange strook een proef uitgevoerd om de juiste aanpak bepalen voor het toekomstig groot onderhoud. De kerkruïne is regulier geïnspecteerd, de eerste bevindingen vragen om nader onderzoek. De aanvraag hiervoor is aan de Monumentenwacht verstrekt. De meeste bomen op de Aardzee zijn gekapt omdat ze niet voldeden aan het beeld wat bij het kunstobject thuis hoort. In 2018 worden nieuwe bomen geplant. Het havenhoofd van Elburg is dit jaar nog vaker gebrand/geborsteld. De alternatieven voor chemische bestrijding blijken te kort te schieten om het afgesproken beeld, kaal en redelijk onbegroeid te bereiken. We accepteren dat het afzien van chemische middelen een groener beeld oplevert.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De recreatieve voorzieningen in de gebieden zijn adequaat voor hun niveau van openstelling.
prestatie-indicator	Gebruikers geven de aanwezige voorzieningen in 2018 een voldoende.
prestatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> De bruggen worden conform het meerjarenonderhoudsplan (MOP) onderhouden. Het resterende deel van de halfverhardingspaden in het Natuurpark wordt opgeknapt. De paden bieden dan weer wandel- en fietscomfort. Dit groot onderhoud wordt nu ook doorgezet in de andere gebieden.

realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> De onkruidbestrijding op halfverharding blijft niet-chemisch. Het is nog zoeken naar de juiste methode en frequentie. Ook in 2017 zal dit de nodige aandacht en middelen vragen. Terreinmeubilair wordt ook dit jaar onderhouden (deels met de hulp van de beheervrijwilligers). De nieuwe beter herkenbare en meer solide slagbomen zijn een succes gebleken. Dit jaar zal een groot deel van de resterende oude slagbomen bij entrees worden vervangen.
	<ul style="list-style-type: none"> In de tweede helft van het jaar zijn de geplande bruggen aangepakt en de inmiddels bestelde slagbomen geplaatst. Overige maatregelen zijn conform planning uitgevoerd. Op het gebied van de onkruidbestrijding is duidelijk geworden dat het alternatief voor chemische onkruidbestrijding alleen hoog frequent onderhoud is als branden, stomen enz.. Met een hogere frequentie ontstaat een 'groener' beeld dan we in het verleden hadden met chemisch. Met name bij halfverharding is het belangrijk dat ook het padenonderhoud op orde blijft/komt omdat dit helpt de voedingsbodem voor onkruid te voorkomen/verminderen. In verband met te natte omstandigheden is het herstel van de laatste halfverhardingspaden op het Natuurpark, uitgesteld.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer vindt systematisch plaats gebaseerd op de Plan-Do-Check-Act cyclus.
prestatie-indicator	In 2017 is er voor elk gebied een beheerplan dat maximaal 10 jaar oud is. (nu geldt dat voor 60% van gebieden)
prestatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 zijn de CMSi-modules Natuurdatabank en Vastgoed in gebruik genomen. Om onze Natuurdatabank maximaal te kunnen benutten voor evaluatie en ontwikkelen van visie op beheer, dienen nog veel monitoringgegevens uit het verleden te worden gevalideerd en ingevoerd te worden. In 2017 voert de provincie Flevoland als onderdeel van de landelijke SNL-evaluatie de eerste integrale SNL-beoordeling Flevoland uit. Input van Het Flevo-landschap van gegevens en denkkracht is nodig. Daarnaast dienen onze eigen prestatie indicator voor kwaliteit van natuurbeheer operationeel te worden gemaakt. Als schakel tussen de Natuurbeheervisie en de individuele beheerplannen wordt een Bosbeheervisie opgesteld. Er vindt ingrijpende revisie plaats van de beheerplannen Pampushout en Landschappelijke beplantingen Oostelijk Flevoland. Minder ingrijpend zijn de revisies van de beheerplannen Heggenlandschap-Wildwallen en Stichtse Putten. De tweede generatie beheerplannen krijgen naast de natuur- en landschapsdoelen de recreatiedoelen een grotere plaats. Als aanvulling op het vastgestelde beheerplan Natuurpark Lelystad worden de onderdelen "gehouden dieren" en "recreatie" nader uitgewerkt. Het waterschap is gestart met vaststellen van doelen voor wateren die niet onder de Kaderrichtlijn Water vallen. In 2017 komen twee gebieden van Het Flevo-landschap waar water ecologisch belangrijk is, aan de beurt. Voor SNL en ook voor de SNL-monitoring start in 2017 een nieuwe periode. Het nieuwe monitoringsplan wordt eind 2016 opgesteld, de monitoring zal begin 2017 worden aanbesteed. Periodiek vinden in de natuurgebieden inventarisaties plaats van verschillende soortgroepen en wordt de vegetatiestructuur gekarteerd. Ad hoc is jaarlijks aanvullende monitoring van onverwacht voorkomende soorten nodig. Voor de vrijwillige monitor-medewerkers wordt een uitwisselingsbijeenkomst georganiseerd. De nieuwe natuurwet leidt tot veranderingen in de structuur van Stichting Faunabeheer Flevoland. In 2017 wordt dit gevolgd en zo nodig inbreng geleverd, met als doel te komen tot faunabeheer passend bij onze organisatie.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 is een plan van aanpak opgesteld voor de implementatie van CMSI. Vervolgens is gestart met de uitvoering. Dit is een traject van ten minste twee jaar.

- De prestatie indicator voor kwaliteit natuur is operationeel gemaakt en besproken in de Kwaliteitscommissie.
- De beheerplannen Landschappelijke beplanting Oostelijk, Zuidelijk Flevoland en Stichtse Putten zijn in 2017 vastgesteld.
- Het kader “gehouden dieren” is in 2017 vastgesteld. De doorvertaling naar het beheer wordt in 2018 opgepakt.
- Veldwerk monitoring ligt op schema.
- Met de stichting Faunabeheer Flevoland zijn we in gesprek over de ontwikkelingen en stemmen we af over de (on)mogelijkheden van schadebestrijding.
- De provinciale evaluatie van de abiotische condities voor natuur is uitgevoerd.
- De uitwerking van de doelen overige wateren is een omvangrijke opgave. De twee gebieden van Flevo-landschap zijn in 2017 uitgevoerd. In 2018 gaan we het gesprek met het Waterschap aan over de gewenste ambitie en het functionele schaalniveau
- Voor het vullen van de Vastgoedmodule en de Natuurdatabank is extra capaciteit ingehuurd; in 2017 is een start gemaakt met een doorloop naar 2018.
- De bosbeheervisie en de recreatievisie zijn naar 2018 verschoven.
- Beheerplannen Pampushout en Wildwallen Heggenlandschap zijn onder handen en worden in 2018 afgerond.

Natuurpark Lelystad is een bijzonder natuurgebied. Een wandelgebied waar de mens de dieren kunnen beleven in semi natuurlijke omstandigheden. Een gebied waar het verhaal over de dieren en hun betekenis voor het landschap en de natuur wordt uitgedragen in een recreatief aansprekend landschap. Het Flevolandschap ziet voor het natuurpark een rol weggelegd bij behoud en herintroductie van zeldzame soorten.

langetermijn doel	Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot voortbestaan van Euraziatische dieren.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark draagt bij aan het vergroten van de kennis van Euraziatische dieren.
prestatie-indicator	De dieren zijn in het Natuurpark in semi-natuurlijke omstandigheden voor bezoekers te zien; er is informatie over aanwezig in het veld, in het bezoekerscentrum en op de website
prestatie 2017	In 2017 wordt de nieuwe kraal voor de wisenten gebouwd waardoor verzorging maar vooral toekomstig transport comfortabeler zal worden voor de dieren. De dieradministratie voor i.i.g. de Przewalskipaarden en de Wisenten zal in het dier registratiesysteem Zimms worden ingevoerd en bijgehouden. Hiermee kunnen we beter gegevens uitwisselen met andere houders van deze dieren.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • De kraal is binnengekomen geplaatst en gereed om te worden getest bij het eerst volgend transport. • Zimms is voor een groot deel gevuld en is inmiddels gebruikt om nieuwe spitsers (edelhert) te vinden met de juiste bloedlijnen. Inmiddels zijn er 4 exemplaren uitgezet. • Bij de zwijnen niet verwante dieren bijgeplaatst. Deze zijn ons aangeboden omdat iemand een plek zocht voor deze dieren. Uiteraard na controle op geschiktheid en volgens de wettelijke procedures.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark levert een bijdrage aan instandhouding van een aantal diersoorten.
prestatie 2017	De effecten van de koppeling van de gebieden van de wisenten en de Przewalskipaarden worden gevolgd, zowel op de ontwikkeling van de vegetatie maar op de interactie en uiteindelijk de conditie van deze grazers. Als aanvulling op het beheerplan Natuurpark zal het beleid en de uitvoering hiervan per gehouden diersoort worden vastgelegd.

realisatie 2017

- De conditie van de wisenten is na de gemengde plaatsing in het vroege voorjaar een stuk beter dan andere jaren.

overzicht areaal in beheer en verpachting	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Begroting 2018
totaal areaal in beheer (ha eigendom en erfpacht)	5.076	pm	5.039	pm
areaal met beheervergoeding SNL (ha)	4.267	4.267	4.328	4.328
beheervergoeding (SNL)	1.039.815	966.480	1.048.069	1.151.915
opbrengst verpachting	275.069	276.518	283.586	275.000

Natuur dichtbij

HETFLEVO
LANDSCHAP

3.2 Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie

Er is in Flevoland waardering voor de dingen die Het Flevo-landschap doet, maar vanuit diverse geledingen komt het signaal dat Het Flevo-landschap deze dingen nog veel meer zichtbaar kan maken. Zichtbaarheid is nodig om begrip en draagvlak voor natuurbeheer te vergroten en de rol die natuur voor recreatie en andere maatschappelijke vraagstukken kan spelen, beter voor het voetlicht te brengen. De komende beleidsperiode gaat Het Flevo-landschap strategischer werken aan zichtbaarheid, herkenbaarheid én verbreding van de achterban.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Begroting 2018
voorlichting	767.435	862.116	878.275	883.178

langetermijn doel	Het Flevo-landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dichtbij de Flevolander.																																									
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is als 'merk' bekend bij de bevolking.																																									
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is in 2018 bekend bij de helft van de Flevolandse.																																									
prestatie 2017	<p>Er wordt nog meer aandacht besteed aan het voeren van een proactief persbeleid. Nieuws wordt niet alleen verteld, maar ook gemaakt. PR wordt dit jaar een van de speerpunten. Dat resulteert in 2017 in een geholpen naamsbekendheid van meer dan 80%. Ook zal in 2017 verder worden gewerkt aan het vergroten van het bereik van de achterban van de social media zoals Facebook en Twitter (vrienden, volgers en abonnees).</p> <p>Een ander speerpunt in 2017 is het inrichten van de website als kennisbank door de vele informatie over natuur in Flevoland voor verschillende doelgroepen toegankelijk te maken. Hieronder valt ook het beschikbaar stellen van (digitale) wandel- en fietsroutes.</p>																																									
realisatie 2017	<div style="background-color: #e0f0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> • De zichtbaarheid is vergroot door actief te zijn in diverse media. Het nieuws is vaak gehaald met aansprekende verhalen over onze gebieden. In de sociale media is de achterban toegenomen tot 9.000 mensen en bereikten we er in het hele jaar 1,7 miljoen bezoekers. * • De PR activiteiten en het advertentiebudget is gericht op de traditionele huis-aan-huisbladen. Uit onderzoek blijkt dat met dit communicatiemiddel de niet-begunstigers bereikt zijn (38%). Begunstigers worden met het magazine (89%) bereikt.* • De naamsbekendheid is 70% van de Flevolandse (niet begunstigers). * <p>*bron: imagometing Het Flevo-landschap – Motivaction - december 2017.</p> </div> <div style="text-align: right; margin-top: 10px;"> <table border="1" style="display: none;"> <caption>bereik via sociale media</caption> <thead> <tr> <th>Maand</th> <th>2016</th> <th>2017</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Januari</td><td>100.000</td><td>100.000</td></tr> <tr><td>Februari</td><td>75.000</td><td>125.000</td></tr> <tr><td>Maart</td><td>100.000</td><td>175.000</td></tr> <tr><td>April</td><td>150.000</td><td>150.000</td></tr> <tr><td>Mei</td><td>175.000</td><td>175.000</td></tr> <tr><td>Juni</td><td>125.000</td><td>325.000</td></tr> <tr><td>Juli</td><td>125.000</td><td>175.000</td></tr> <tr><td>Augustus</td><td>150.000</td><td>150.000</td></tr> <tr><td>September</td><td>175.000</td><td>200.000</td></tr> <tr><td>Oktober</td><td>125.000</td><td>200.000</td></tr> <tr><td>November</td><td>75.000</td><td>125.000</td></tr> <tr><td>December</td><td>175.000</td><td>200.000</td></tr> </tbody> </table> </div>			Maand	2016	2017	Januari	100.000	100.000	Februari	75.000	125.000	Maart	100.000	175.000	April	150.000	150.000	Mei	175.000	175.000	Juni	125.000	325.000	Juli	125.000	175.000	Augustus	150.000	150.000	September	175.000	200.000	Oktober	125.000	200.000	November	75.000	125.000	December	175.000	200.000
Maand	2016	2017																																								
Januari	100.000	100.000																																								
Februari	75.000	125.000																																								
Maart	100.000	175.000																																								
April	150.000	150.000																																								
Mei	175.000	175.000																																								
Juni	125.000	325.000																																								
Juli	125.000	175.000																																								
Augustus	150.000	150.000																																								
September	175.000	200.000																																								
Oktober	125.000	200.000																																								
November	75.000	125.000																																								
December	175.000	200.000																																								
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt herkend als dé Flevolandse natuur- en landschapsorganisatie.																																									
prestatie 2017	In 2016 is gestart met het achterhalen van de zogenaamde "why" van Het Flevo-landschap. De Why staat ook wel bekend als de reden van je																																									

realisatie 2017	<p>bestaan / het ideaal dat je als organisatie nastreeft en je toegevoegde waarde voor de maatschappij. Deze “why” zit bij het Flevo-Landschap in het DNA van het bedrijf, medewerkers en vrijwilligers, maar wordt niet helder verteld aan stakeholders en publiek. Eind 2016 zullen we onze medewerkers weer bewust maken van het verhaal en in 2017 volgen dan ook de vrijwilligers. Gezamenlijk, ondersteund door de communicatiemiddelen, zal de organisatie dit verhaal uitdragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onze boodschap “Samen maken we Flevoland elke dag mooier” wordt in alle communicatiemiddelen verkondigd. Een boodschap waar iedere stakeholder zich in herkent. De boodschap stimuleert om begunstigers en sponsor te worden. • Naast particulieren melden zich steeds meer organisaties en initiatieven als sponsor. Het aantal groeiden van 15 naar 24. • Het Flevo-landschap is actief bezig met de positionering van het merk Flevoland. • Flevolandse zien ons voornamelijk als: toegankelijk, dichtbij, deskundig, betrokken en als provinciale specialist.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap zoekt nieuwe bezoekers en verbreding van achterban.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is interessant voor minimaal een nieuwe leefstijl.
prestatie 2017	Begin 2016 is het onderzoek naar nieuwe leefstijlen die interessant zijn voor Het Flevo-landschap, afgerond. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de postmoderne leefstijl (Post-materialisten, Postmoderne hedonisten en Kosmopolieten) past bij Het Flevo-landschap en nu al voor een groot gedeelte vertegenwoordigd is in de achterban. Hier sluiten activiteiten op aan. Fotograferen in de natuur bijvoorbeeld blijkt, na fietsen en wandelen, een veelvoorkomende wens en bezigheid te zijn van veel leefstijlen. Eind 2016 worden de passende leefstijlen gepersonaliseerd. In 2017 wordt gestart met het afstemmen van de recreatievoorzieningen en de programmering rondom de drie kerngebieden op deze leefstijlen.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Dit jaar zijn activiteiten en excursies beter op elkaar afgestemd. De thema's zijn afgestemd op de leefstijlen: naast pure natuurgenieters ook doelgroepen die op sociale en creatieve activiteiten in een natuurlijke omgeving afkomen. De inhoud, tekst en beeld van aankondigingen zijn hierop afgestemd. Speciale activiteiten zijn georganiseerd voor kinderen of enkel voor volwassenen. Bijzonder zijn de uitjes voor inwoners van verzorgingstehuizen en wandelingen met een heerlijke maaltijd. • Diverse evenementen zijn met verschillende organisatie tot stand gekomen, waaronder de boerenmarkt. • Met evenementen is de drempel verlagend om weer andere mensen de natuur in te trekken.

De gebieden die Het Flevo-landschap beheert, zijn van grote waarde voor de samenleving, en omgekeerd is de betrokkenheid van de inwoners bij de natuur en landschap van groot belang. Zonder breed draagvlak komen natuur en landschap op termijn onder druk te staan. Het Flevo-landschap werkt hard aan dit draagvlak. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen voor (natuur genieten), met (handen uit de mouwen) en door (burgerinitiatieven) Flevolandse.

langetermijn doel	Het Flevo-landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Voor Flevolandse: de natuur van Het Flevo-landschap: 365 dagen per jaar open.
prestatie 2017	<p>Een speerpunt in 2017 is het inrichten van de website als kennisbank door de vele informatie over natuur in Flevoland voor verschillende doelgroepen toegankelijk te maken. Hieronder valt ook het beschikbaar stellen van (digitale) wandel- en fietsroutes. Zo wordt de website een virtueel startpunt voor het ontdekken van de natuurgebieden van Het Flevo-Landschap.</p> <p>De verhalen van de verschillende natuurgebieden worden geactualiseerd en meer onder de aandacht gebracht. Het zijn bouwstenen voor</p>

realisatie 2017	<p>het vertellen van het verhaal van Flevoland. In 2017 wordt het 40 jarig bestaan gevierd van Land art in Flevoland. Daarom zal de nodige aandacht worden besteed – veelal in combinatie met partners – aan de zeven landschapskunstwerken in Flevoland. Het Flevo-landschap is eigenaar van twee van landschapskunstwerken (Observatorium Robert Morris en Aardzee) en één ligt er in een gebied van Het Flevo-landschap (Polderland Garden of Love and Fire in de Pampushout).</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de regionale kranten zijn Rotterdamse Hoek, 't Zand A72, Het Knarbos en de Kamperhoek gepubliceerd. Natuurgebieden die een bijzonder verhaal over Flevoland vertellen en tamelijk onontdekt zijn. • In het begunstigermagazine zijn wandel- en fietsroutes gepubliceerd nadat zij met hulp van vrijwilligers geactualiseerd zijn. Door deze publicaties weten mensen steeds beter dat de gebieden de moeite waard zijn om te bezoeken. • Via de sociale media, nieuwsbrief en onze eigen website worden vrijwel dagelijks kleine verhaaltjes en aansprekende beelden gedeeld, om de mensen thuis te enthousiasmeren voor de natuur dichtbij. • In 2017 is een eerste start gemaakt met het op de website plaatsen van wandel- en fietsroutes. • De viering van het 40-jarig bestaan van de landschapskunst is door Landart Flevoland niet groots aangepakt en ook Het Flevo-landschap zelf heeft geen apart programma opgezet.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Flevolandse kunnen in elke polder een bezoekerscentrum bezoeken en deelnemen aan activiteiten van een gebiedseigen programmering.
prestatie-indicator	In 2018 komen er 20% meer bezoekers in de bezoekerscentra (t.o.v. 2014: zie aantal in jaarverslag 2014) In 2018 zijn er ook 20% meer deelnemers aan evenementen. (t.o.v. 2014: zie aantal in jaarverslag 2014)
prestatie 2017	<p>In de winter 2016-2017 wordt een plan gemaakt om enerzijds meer beleving te bieden in de bezoekerscentra en anderzijds meer mogelijkheden te creëren om er passende producten te verkopen. Daarbij zullen streekproducten en gebied gebonden producten de boventoon (blijven) voeren. In 2017 start de uitvoering hiervan.</p> <p>Door de plannen voor het Nationaal Park Nieuw Land is de positie van de Trekvogel op een ander spoor terecht gekomen. Er is een kans dat dit bezoekerscentrum en de locatie (het werkeiland) gaat fungeren als een van de poorten aan de Almeerse kant van het Nationaal Park. Een mogelijkheid die Het Flevo-Landschap met beide handen aangrijpt.</p> <p>In 2016 is de samenwerking met het Cultuurbedrijf Noordoostpolder (Museum Schokland) verstevigd als opmaat naar een mogelijk Werelderfgoedcentrum. In 2017 zal een Programma van Eisen afgeleid uit de gewenste functionaliteit worden geformuleerd voor een Werelderfgoedcentrum Schokland dat op termijn hét bezoekers- en ontmoetingspunt op Schokland wordt. Een volgende stap is het formuleren van de gewenste exploitatie- en organisatiestructuur.</p> <p>Met Begroet de Zomer in Almere, WILDkamperen en de Kerstmarkt in Natuurpark Lelystad, en de Week van het Landschap door de hele provincie heeft Het Flevo-landschap een goed en gevarieerd aanbod aan evenementen. M.u.v. de Kerstmarkt kan elk evenement nog groeien in aantal bezoekers. Daarnaast blijft Het Flevo-landschap actief deelnemen aan evenementen die georganiseerd worden door anderen (onder meer in de gebieden van Het Flevo-landschap), waaronder op Schokland.</p>
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • De bewegwijzering naar, de beleefbaarheid en de herkenbaarheid van onze drie bezoekerscentra is verbeterd. Opvallende borden bij bezoekerscentrum op Schokland, bezoekerscentrum de Trekvogel en bezoekerscentrum Natuurpark Lelystad zijn geplaatst. Het resultaat is dat 12% meer bezoekers in onze bezoekerscentra ontvangen zijn t.o.v. 2016. • Ruim 5.000 mensen hebben deel genomen aan een van de excursies. Zij waardeerden deze met een 8,2.

	<ul style="list-style-type: none"> • De evenementen die door ons of samen met ons georganiseerd zijn, zijn goed bezocht. Ons eigen evenement WILDkamperen in Natuurpark Lelystad was uitverkocht. Bij de Schat aan verhalendag op Schokland kwamen twee keer zoveel mensen als in 2016. • Samen met partners zijn drie nieuwe evenementen georganiseerd. Met onze gouden vriend Afvalzorg is er de burendag gehouden. Met theatergroep Prins te paard is een openluchttheater op Schokland gehouden. Bijna 2000 mensen bezochten deze voorstelling. Met de Lelystadse boer hebben de bezoekers op de boerenmarkt in natuurpark Lelystad kennis gemaakt met lokale producten. • De plannen voor een nieuw- of herbouw van de Trekvogel zijn verder uitgewerkt. Er is een toekomstvisie voor de Trekvogel en omgeving opgesteld.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Met Flevoland: vrijwilligerswerk vervult een grote rol in Het Flevo-landschap.
prestatie-indicator	Dit leidt ertoe dat in 2018 120 vrijwilligers met een vrijwilligers-overeenkomst actief zijn bij Het Flevo-landschap, waarvan circa 100 in publieksactiviteiten, en circa 20 in beheer en monitoring samen. Daarnaast zijn er 50 tot 75 'losvaste' vrijwilligers.
prestatie 2017	In 2016 zijn maandelijks klusdagen georganiseerd voor mensen die eenmalig of regelmatig de handen uit de mouwen willen steken. Hier was behoorlijk wat belangstelling voor. In 2017 zullen er groepen beheervrijwilligers worden geformeerd rond de twee teams van de twee terreinbeheerders. De wens is dat deze groepen zich provincie breed gaan inzetten. De vrijwilligers die regelmatig meehelpten, bieden we een vrijwilligerscontract aan.
realisatie 2017	Daarnaast is er de wens om te gaan werken met vrijwillige vrijwilligers-coördinatoren. Hiervoor is een aanpak ontwikkeld. Eind 2016, begin 2017 zullen deze vrijwilligers-coördinatoren worden geworven en direct worden ingezet. <ul style="list-style-type: none"> • Voor het bezoekerscentrum in Natuurpark Lelystad is een pilot gestart met een mentor voor de gastheren en -vrouwen. Dit is alle partijen goed bevallen. Ook is een pilot gestart met twee ondersteuners voor het promotieteam. • De groene vrijwilligersdag in samenwerking met landschapsbeheer is druk bezocht. • Bij de beheerschuur natuurpark is een stabiele groep beheervrijwilligers actief. In ieder geval 1 keer per maand is er een klus-dag waar zo'n 8-10 gemiddeld bij aanwezig zijn. De 'pool' is groter wat de ruimte biedt om te komen als het past. • In Almere is in samenwerking met de vrijwilligers van de Trekvogel begonnen met klusdagen in de gebieden rond Almere. De opkomst is goed. Door het beheerteam wordt gekeken hoe dit nog verder kan worden uitgebreid. • Bij Team Noord is gewacht met de start van het opzetten van een pool beheervrijwilligers tot het nieuwe onderkomen op Schokland klaar was.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Door Flevoland: Het Flevo-landschap verkent de haalbaarheid van burgerinitiatieven in haar natuurgebieden.
prestatie-indicator	twee pilots in gang gezet waarvan in elk geval een in Almere
prestatie 2017	Uit het Programma Nieuwe Natuur is het burgerinitiatief Mijn Stukje Natuur voortgekomen. Het Flevo-landschap faciliteert in het Larserbos en de Pampushout een pilot van dit eigentijdse concept van participatie. Het Flevo-landschap is evenals Landschapsbeheer Flevoland en de Rabobanken partner in het Streekfonds Flevoland. Het Streekfonds Flevoland steunt kleinschalige initiatieven voor natuur, landschap en educatie. Deze komen voort uit en zijn ingebed in lokale gemeenschappen (dorpen, wijken).
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Het initiatief Mijn Stukje Natuur loopt als pilot in de praktijk in het Larserbos en Pampushout. Met name in Pampushout is de belangstelling van deelnemers nog niet heel groot, maar wellicht zit e.e.a. nog in de pijplijn. Het initiatief krijgt veel publiciteit. In 2018 zal het worden geëvalueerd.

deelnemers aan activiteiten	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	prognose 2018
bezoekers bezoekerscentra	54.489	60.000	61.739	62.000
aantal activiteiten (excursies, evenementen e.d.)	220	180	259	200
aantal deelnemers activiteiten en evenementen	20.000	20.000	19.700	15.000

uitingen van Het Flevo-landschap	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Prognose 2018
magazine aantal edities	3	3	3	3
magazine oplage	12.500	13.500	13.500	13.500
digitale nieuwsbrief aantal edities	maandelijks	maandelijks	maandelijks	maandelijks
persuitingen: aantal persberichten aantal items op radio en tv	pm	pm	<ul style="list-style-type: none"> • 8x landelijke TV/ radio • 8x provinciale TV • 5x provinciale radio (met interview) • 20+ provinciale radio (nieuwsberichten) • 500+ Landelijke/regionale dagbladen • Totale mediawaarde € 430.000,- 	<ul style="list-style-type: none"> • 10x landelijke radio/TV • 15 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen

vrijwilligers	realisatie 2016	begroting 2017	Resultaat 2017	prognose 2018
aantal vrijwilligers totaal*	130	140	130	140
aantal vrijwilligers bezoekerscentra, excursies en promotie	120	120	117	125
aantal vrijwilligers inventarisatie terreinen*	5 + 75	5 + 75	5 + 80	6 + 75
aantal (vaste) beheervrijwilligers	15	25	14	20

*Sinds 2014 wordt onderscheid gemaakt tussen vrijwilligers waarmee een vrijwilligersovereenkomst is gesloten en mensen die "losvast" vrijwilliger zijn. Deels zijn het mensen die incidenteel op ad hoc basis de helpende hand bieden, deels zijn het mensen die lid zijn van een andere natuurorganisatie en vandaaruit als vrijwilliger natuurmonitoring in onze terreinen uitvoeren. Deze laatste groepen omvat circa 75 personen.

Het Flevo-landschap is meer dan een natuurbeherende organisatie. Wij staan voor natuur, landschap en cultuurhistorie in Flevoland. Onze omgeving verwacht leiderschap van Het Flevo-landschap bij de verdere ontwikkeling van natuur en landschap in de provincie Flevoland.

langetermijn doel	Het Flevo-landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Flevoland.
doelstelling beleidsplan	Het Flevo-landschap wordt gezien als een bij natuur en landschap betrokken organisatie die verder kijkt dan de eigen belangen, een

2015-2019	onderbouwde mening heeft, en daarvoor staat.
prestatie-indicator	Aan het eind van de beleidsperiode wordt weer een stakeholderconsultatie gedaan waaruit de waardering voor Het Flevo-landschap blijkt.
prestatie 2017	<p>Het Flevo-landschap beschikt over visies op windenergie en zonne-energie. Deze zijn het handvat voor de manier waarop wij omgaan met duurzame energie-initiatieven in onze omgeving en geven ook een kader voor ons eigen handelen. In 2017 zal ook een visie op biomassa als bron van duurzame energie worden ontwikkeld.</p> <p>Het Flevo-landschap participeert actief in de uitwerking van de provinciale Omgevingsvisie, en vervult een actieve rol in het Programma Nieuwe Natuur.</p> <p>Aan andere ruimtelijke plannen van overheden (structuurvisies, bestemmingsplannen, peilbesluiten, gebiedsontwikkeling) wordt een bijdrage geleverd, waarbij de belangen van natuur, landschap en cultuurhistorie centraal staan. In 2017 worden concreet verwacht bestemmingsplan Oosterwold, bestemmingsplannen Almere-Poort en Almere Pampus en bestemmingsplan Schokland.</p> <p>Ontwikkelingen in Flevoland die impact kunnen hebben op de gebieden van Het Flevo-landschap of natuur en landschap in Flevoland worden gevolgd en indien gewenst of nodig geeft Het Flevo-landschap een boodschap af. In 2017 worden verwacht windontwikkelplannen als vervolg op het Regioplan Wind, de ontwikkeling van Lelystad Airport e.o., buitendijkse havenontwikkeling bij Urk, en verdubbeling van de Hogering Almere.</p> <p>Het Flevo-landschap is actief in het samenwerkingsverband Het Blauwe Hart. Voor 2017 richten de activiteiten zich naast de eigen thema's (windenergie op het water, natuurbouw en buitendijkse ontwikkelingen) op de Gebiedsagenda IJsselmeer, die het Rijk opstelt. Er is groeiende belangstelling voor het concept achteroevers als kans om te zijner tijd gekoppeld aan dijkversterking natuur binnen- en buitendijks te verbinden. Komend jaar zullen ook de N2000 beheerplannen voor Marker- en IJsselmeer in procedure zijn.</p> <p>De intensieve samenwerking met Landschapsbeheer wordt voortgezet. Daarnaast zet Het Flevo-landschap zich ook in voor constructieve en productieve samenwerking met andere groene, culturele en recreatieve organisaties. Zo zullen de provinciaal opererende groene organisaties samen een debatreeks rond de Floriadethema's ontwikkelen.</p>
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de Omgevingsvisie van Flevoland, Almere, Lelystad en Noordoostpolder is input geleverd. • Op diverse ruimtelijke plannen van gemeenten is aan de voorkant meegedacht. Op enkele plannen zijn zienswijze ingediend. Tegen Windpark Zeewolde is beroep ingediend; dit is toegekend. • Vanuit het Blauwe Hart is geïnvesteerd in de Gebiedsagenda IJsselmeergebied 2050. • De samenwerking met Landschapsbeheer en de andere groene organisaties is constructief opgepakt. • De windontwikkelingen gaan gestaag door. Het Flevolandschap neemt deel aan de processen • Het bestemmingsplan Almere Poort/Pampushout is in procedure. • De start van de debatreeks rond de florjade is naar 2018 verschoven. • Rond zonne-energie op land zijn met verschillende initiatieven gesprekken gevoerd. • De visie op biomassa is niet opgesteld.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt gezien als een partner in ontwikkeling en delen van kennis over natuur, natuurbeheer, landschap, en ontwikkeling van nieuwe natuur.
prestatie-indicator	Aan het eind van de beleidsperiode worden jaarlijks minimaal vijf 'opdrachten' door individuele of groepjes studenten uitgevoerd.
prestatie 2017	<p>De verschillende kennis- en inspiratie-activiteiten gebundeld onder de naam Polderacademie vinden ook in 2017 plaats. Voor de jaarlijkse lente- of zomervondbijeenkomst voor het bestuurlijk en maatschappelijk netwerk wordt een actueel thema gekozen, en dat geldt ook voor de regiobijeenkomsten en de Veldacademie Schokland.</p> <p>Afhankelijk van beschikbare tijd en beschikbare begeleiding zullen samen met CAH-Vilentum en Groenhorst studie- en stagemogelijkheden</p>

realisatie 2017

worden ontwikkeld.

- De lentebijeenkomst over het landschap van Nationaal Park Nieuw Land is een succes geweest.
- De regiobijeenkomsten zijn met 1300 bezoekers geslaagd. Gastspreker Koos Dijksterhuis maakten samen met de aanwezige en drie beheerders van Het Flevo-landschap enkele prachtige boswandelingen in Flevo-landschapgebieden.
- Met de Aeres Hogeschool is afgesproken een programma op te zetten om vanuit Het Flevo-landschap een structureel bijdrage te leveren in het curriculum. Een groep van 8 studenten is met een project gestart.
- Veldacademie Schokland is dit jaar niet doorgegaan.

Natuur dichtbij

HET FLEVO
LANDSCHAP

3.3 Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie

Het Flevo-landschap wil een brug slaan tussen natuur en agrarisch gebied om de biodiversiteit op het platteland te vergroten. Het Flevo-landschap wil zowel de stedeling als de agrariër betrekken bij de zorg voor natuur en landschap. Het Programma Nieuwe Natuur is hiervoor het kader. In een aantal projecten is Het Flevo-landschap trekker, in andere partner.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017*	Begroting 2018
herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie	1.478.197	1.937.906	2.543.107	1.710.346

* *Exclusief grondverwingen*

langetermijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling en realisatie van de projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland, die in 2014 zijn gehonoreerd.
prestatie-indicator	In 2018 is in 4 van de 5 projecten Nieuwe Natuur een start gemaakt met de uitvoering.
prestatie 2017	Naar verwachting zijn eind 2016 vier intentieovereenkomsten gesloten (Noorderwold-Eemvallei, Gouden Randen Pampushout, Schokland en Urkerveld). In 2017 staan de realisatieovereenkomsten voor (eerste fase) Noorderwold-Eemvallei Gouden Randen Pampushout, Schokland en Urkerveld op de agenda. Een realisatieovereenkomst houdt in dat er minimaal een voorlopig ontwerp (VO) voor de inrichting ligt en de overheden planologische medewerking verlenen. De planuitwerking is dan verder onderbouwd (en zo nodig aangepast) op basis van hydrologisch, archeologisch en ander vereist onderzoek. Deze basiskennis is nodig om de inrichtingskosten scherp te krijgen en later ook om de vereiste vergunningen te kunnen aanvragen.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Met de Nieuwe Natuurprojecten is voortvarend aan de slag gegaan.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling van Noorderwold-Eemvallei is daadwerkelijk gestart.
prestatie-indicator	In 2019 zijn de eerste 100 hectares verworven en basaal ingericht met de natuurcompensatie verplichtingen. Stichting ERF beheert dan 100 hectare biologische stadslandbouw, waarvan 10 hectare met natuur verweven
prestatie 2017	In 2016 is een intentieovereenkomst gesloten. Voor de eerste fase van 250 tot 300 hectare natuur en biologische landbouw wordt in 2017 een realisatieovereenkomst gesloten. Het daarbij opgestelde VO is ook de basis voor het daarna op te stellen definitief ontwerp voor de inrichting, (her)berekening van de inrichtingskosten en de aanzet tot een beheerplan (incl. toekomstige beheerkosten). Daarnaast worden naar verwachting in 2016 een intentieovereenkomst met de gebiedsregisseur Oosterwold en een samenwerkingsovereenkomst tussen Stichting ERF en Het Flevo-landschap gesloten. In 2017 vinden parallel planuitwerking en verwerving van grond plaats. In de planuitwerking wordt op kavelniveau duidelijk welke functie met welke inrichting er komt. Dit geldt ook voor de experimenteerruimte. Het benodigde onderzoek (o.a. hydrologie, archeologie) wordt in gang gezet. Met de gemeenten wordt het planologisch traject opgestart, met het waterschap de daar benodigde procedure.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Noorderwold ligt op schema. De grondruil heeft in juni plaatsgevonden. Het voorlopig ontwerp is gereed. Het Waterschap denkt mee over de waterhuishouding. Gemeente Zeewolde werkt mee aan planologie. Gesprek met gebiedsregisseur Oosterwold loopt. Met Stichting ERF wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst. De haalbaarheidsonderzoeken zijn uitgevoerd. De eerste gedachten rond de experimenteerruimte zijn gevormd.

doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Grote Trap is ingericht als aantrekkelijk lint door gevarieerde natuur en met zicht op het open landschap.
prestatie-indicator	De inrichtingsmaatregelen zijn in 2017 afgerond.
prestatie 2017	In 2017 komen het ontwerp maar ook de aanbesteding voor de uitvoering gereed. Mogelijk wordt er al gestart met de eerste fase van de aanleg van de natuurvriendelijke oevers. Het project wordt in 2018 afgerond.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> De aanbesteding is afgerond en er is inmiddels gestart met de uitvoering. Verwacht wordt dat het gebied in het voorjaar 2019 officieel zal worden geopend. Dit ivm het plantseizoen 2018-2019.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Gouden Randen Pampushout zijn deels gereed. Voor het later in te richten deel zijn afspraken met Almere gemaakt.
prestatie-indicator	De benodigde 19 hectares worden verworven. De inrichting van de delen die behoren tot de ecologische verbindingzone wordt deze periode gerealiseerd.
prestatie 2017	In 2016 is de intentieovereenkomst gesloten en de voorbereiding van de realisatieovereenkomst in gang gezet. Hierbij is de gemeente Almere partner voor de planologische inpassing en financiering van delen van de inrichting. In 2017 wordt de realisatieovereenkomst gesloten en hopelijk ook al een overeenkomst over de grond met het Rijksvastgoedbedrijf. Het schetsontwerp is dan uitgewerkt tot voorlopig ontwerp en benodigd onderzoek voor inrichting en vergunningen is uitgevoerd of in gang gezet. Er wordt naar gestreefd om de planologische inpassing te laten meelopen met het bestemmingsplan Almere Pampus. Het opgestelde VO is ook de basis voor het daarna op te stellen definitief ontwerp voor de inrichting, (her)berekening van de inrichtingskosten en de aanzet tot een beheerplan (incl. toekomstige beheerkosten).
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Het Voorlopig Ontwerp is samen met gemeente en waterschap uitgewerkt. Voor een van de drie deelgebieden is de financiering geregeld. De grond is in bezit bij Het Flevo-landschap gekomen en de planologische planfiguren zijn vastgesteld. Begin 2018 wordt de realisatieovereenkomst voor dit deel getekend.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Schokland.
prestatie-indicator	In 2017 is het concrete inrichtings- en exploitatieplan met financiële dekking gereed. De eerste 100 van de benodigde 200 hectares zijn in 2018 verworven.
prestatie 2017	In 2016 zijn de afspraken met het Rijk nabij gekomen of bereikt (of worst case: afgebroken). In de Realisatieovereenkomst in 2017 zullen de rollen van Het Flevo-landschap en de andere partijen worden vastgelegd. Met deze basis kan de eerste grond worden verworven. In de weg hiernaartoe zal het nog zeer ruwe schetsontwerp worden uitgewerkt tot een voorlopig ontwerp voor het inrichtingsplan. Dit vergt nog veel aanvullend onderzoek vanwege archeologie en hydrologische voorwaarden. Het businessplan dat n.a.v. de afspraken met het Rijk wordt geactualiseerd zal op basis van het VO inrichtingsplan een stap concreter worden gemaakt. Het opgestelde VO is ook de basis voor het daarna op te stellen definitief ontwerp voor de inrichting, (her)berekening van de inrichtingskosten en de aanzet tot een beheerplan (incl. toekomstige beheerkosten). Aandachtspunt voor Het Flevo-landschap hierbij is voldoende dekking voor het beheer op de langere termijn.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Op basis van een Risicoanalyse is een Ontwikkelingsstrategie voor Nieuwe Natuur Schokland opgesteld. Om de businesscase sluiten te krijgen is een extra bijdrage van de Gemeente en het Rijk nodig. De besluitvorming bij de gemeente is naar het voorjaar van 2018 geschoven. Met het Rijk wordt onderhandeld over extra financiële bijdrage.
doelstelling beleidsplan	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Urkerveld.

2015-2019	
prestatie-indicator	In 2017 heeft de gemeente de benodigde 29 hectare verworven en is Het Flevo-landschap benoemd tot eindbeheerder. In 2018 is een start gemaakt met de realisatie.
prestatie 2017	In 2016 is duidelijk geworden dat het Rijksvastgoedbedrijf weer vrij over de kavels kan beschikken. Naar verwachting is eind 2016 ook de intentieovereenkomst gesloten, waarin de rol van Het Flevo-landschap wordt vastgelegd. In 2017 kan het ruwe schetsontwerp worden uitgewerkt tot een voorlopig ontwerp voor de inrichting en kunnen de benodigde onderzoeken worden uitgevoerd. Er kan dan ook een businessplan worden opgesteld. Het daarbij opgestelde VO is ook de basis voor het daarna op te stellen definitief ontwerp voor de inrichting, (her)berekening van de inrichtingskosten en de aanzet tot een beheerplan (incl. toekomstige beheerkosten). Daarmee ligt er voldoende basis voor een realisatieovereenkomst, te sluiten in de loop van 2017.
Realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Het voorlopig ontwerp is gemaakt. De grond is verworven van het RVB. De gemeente Urk neemt kosten en zorg voor het fietspad op zich. De gemeente Noordoostpolder is bereid tot het opstellen van het bestemmingsplan. Waterschap adviseert over de waterhuishouding. • Begin 2018 wordt de realisatieovereenkomst voor dit deel getekend.

Het Flevo-landschap wil de projecten Nieuwe Natuur benutten om te innoveren. De ambitie is om natuur zo te ontwikkelen dat niet alleen de natuurdoelen worden gerealiseerd, maar ook meerwaarde ontstaat voor de samenleving. Natuur moet kunnen bijdragen aan vraagstukken rond gezondheid (thema groen en gezond) en het streekeigen karakter. Met natuur kan ook verdiend worden. Gezamenlijk met partners ontwikkelen en experimenteren, levert nieuwe kennis op.

langetermijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur gaan dankzij partnerschappen ontwikkeling van landschap en ecologie samen op met ontwikkeling van verbinding met de samenleving en verdienvermogen.
prestatie-indicator	In 2018 zijn minimaal drie rendabele pilots tot stand gekomen.
prestatie 2017	<p>De samenwerking bij het project Vogelakker met ANV (Agrarische Natuur Vereniging) Akkerwaard, De Grauwe Kiekendief en Vogelbescherming wordt doorgezet. De ervaringen die hier worden opgedaan op het vlak van samenwerking tussen organisaties met verschillende uitgangspunten en visies zijn zeer welkom voor onze toekomstige projecten Nieuwe Natuur.</p> <p>In de Zuidlob (natuurgebieden Grutto- en Gorzenveld) zijn de eerste maatregelen genomen om de waterhuishouding te verbeteren. Dit project wordt gefinancierd vanuit de gebiedsgebonden bijdrage van het windpark in de Zuidlob. Het eerste jaar zal worden gebruikt voor fine tuning van het waterhuishoudingssysteem en het monitoren van de effecten hiervan.</p> <p>In 2017 is het initiatief voor het Nationaal Park Oostvaardersplassen verbreed naar Nationaal Park NieuwLand, als een van de kandidaten voor de titel "Nationaal Park van Wereldklasse". Indien de keuze op Nieuw Land valt, maar ook bij een negatief besluit, zal de gebiedsontwikkeling gezamenlijk worden opgepakt.</p> <p>Vogelbescherming Nederland heeft in 2016 samen met de Provinciale Landschappen en Natuurmonumenten (met op de achtergrond Het Blauwe Hart en Sportvisserij Nederland) een aanvraag ingediend bij het Droomfonds van de Nationale Postcodeloterij: "Meer IJsselmeer". Doel is versterking van de ecologie en recreatief medegebruik in Markermeer en IJsselmeer. Verbindingen tussen binnen- en buitenwater zijn naast eilanden en vooroevers onderdelen daarin. Indien de Droomfondsaanvraag wordt gehonoreerd, vindt in 2017 een versnelling plaats. Wordt de aanvraag afgewezen, dan is de samenwerking aangewezen op benutten van kansen die zich voordoen om financiële dekking te vinden bij de geformuleerde versterkingsmaatregelen.</p>
realisatie 2017	

	<ul style="list-style-type: none"> Het project Vogelakker loopt na de winter af; er is een start gemaakt met de evaluatie. In het Grutto- en Gorzenveld zijn de maatregelen uitgevoerd. De evaluatie is opgepakt. Samen met de partners is gewerkt aan het Masterplan Nationaal Park Nieuwland. Naast planontwikkeling is er financiering beschikbaar gekomen voor de bebording rond de Trekvogel met verwijzing naar Nationaal Park Nieuwland. De Toekomstverkenning voor de Trekvogel en omgeving is een belangrijke bouwsteen voor de input van Het Flevo-landschap in dit proces. De samenwerking met de Gemeente Almere in het Nationaal Park Nieuwland heeft ertoe geleid dat de verdere ontwikkeling van de Trekvogel en omgeving gezamenlijk opgepakt wordt en als project in het Fonds Verstedelijking Almere is opgenomen. Voor het Greppelveld is een hydrologisch onderzoek gestart om de noodzakelijke beheerplanmaatregelen op basis van de juiste kennis uit te voeren. De Droomfondsbijdrage is niet voor de Flevolandse kust toegekend, waardoor deze kans aan het Flevo-landschap voorbij gaat.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur krijgen innovatie en kennisontwikkeling en –deling een belangrijke plaats.
prestatie-indicator	Voor Noorderwold-Eemvallei is een kenniskring met een kennisagenda gebouwd. Hierin nemen vanaf 2016 naast de Flevolandse groene opleidingen ook de WUR en/of Van Hall Larenstein deel.
prestatie 2017	De activiteiten ten behoeve van kennisontwikkeling rond natuur-landbouw-stad zijn in 2016 nog maar mondjesmaat van de grond gekomen. De hoop is dat het vorderen van de planuitwerking van de projecten Nieuwe Natuur meer ruimte en concrete vragen oplevert voor de kennisagenda en –samenwerking. Ook de Inspiratienotitie Voor een Rijker Flevoland en het Nationaal Park Nieuw Land geven aanleiding tot kennisontwikkeling.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Dit doel wordt in 2018 opgepakt binnen de 10 ha experimenteerruimte van Noorderwold.

De speerpuntgebieden Schokland, Natuurpark Lelystad en Almere (Lepelaarplassen en Pampushout) zijn de bekendste gebieden van het Flevo-landschap. Ze hebben een samenhangende programmering en trekken ook de meeste bezoekers. Daarom zijn dit ook de gebieden waar Het Flevo-landschap gericht investeert in versterking van zaken als vindbaarheid, toegankelijkheid en voorzieningen, en de gebiedsprogrammering.

langetermijn doel	De speerpuntgebieden van Het Flevo-landschap zijn het best ingericht op bezoekers
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De toegankelijkheid en recreatieve voorzieningen in de speerpuntgebieden Natuurpark en Schokland zijn op orde in relatie tot het intensieve gebruik.
prestatie-indicator	Bezoekers geven het voorzieningenniveau in de speerpuntgebieden een ruime voldoende (rapportcijfer >7).
prestatie 2017	In 2017 wordt de zichtbaarheid van de ingangen van de speerpuntgebieden goed herkenbaar gemaakt. Ook via de website wordt de vindbaarheid verbeterd.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> Het vervangen van de entreehekken door de beter herkenbare slagbomen in huisstijl loopt door. Op de website zijn voor een groot deel van de gebieden routeaanwijzingen opgenomen. In het natuurpark zijn de speelvoorzieningen uitgebreid.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De eerste fase van de recreatieve ontwikkeling van de Pampushout-Zuid is gerealiseerd
prestatie-indicator	In 2016 is in de Pampushout bij Poort de basis gelegd voor een centrumgebied met een goede padenstructuur, en wordt in 2017 kleinschalig gestart met horeca.

prestatie 2017	<p>In 2017 en 2018 vinden twee pilots plaats rond professionele programma's 'groen en gezond'.</p> <p>In 2017 is de omvorming van de Pampushout in volle gang. De civieltechnische ingrepen (paden, nuts enz.) zullen gereed komen en in het plantseizoen 2017-2018 zal het plantwerk ten behoeve van het project worden afgerond. Tijdens de uitvoering blijft er aandacht voor de omwonenden.</p>
realisatie 2017	<p>Naar verwachting kan in 2017 de wervings- en selectieprocedure voor een horecaondernemer plaatsvinden, die de locatie Kiem passend bij de doelstellingen van Het Flevo-landschap gaat ontwikkelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="495 403 2042 496">• De nieuwe paden zijn voor 95% gereed, in het najaar is er begonnen met het planten van bos en lanen. Tussentijds is een "bijpraat"-excursie georganiseerd voor belangstellenden. Door de natte omstandigheden ligt het plantwerk tijdelijk stil maar naar verwachting wordt het project begin maart opgeleverd <li data-bbox="495 501 2042 550">• De ontwikkeling van de Kiem heeft vanwege werkdruk op een laag pitje gestaan. In 2018 wordt naast een programma van eisen voor de horeca ook een beeldkwaliteitsplan voor de Kiem opgesteld.

A nighttime photograph of a rural landscape. On the left, a large, dark barn is illuminated from below, with a bright light source visible near its base. A tall, metal water tower stands in the middle ground, topped with a glowing lantern. A dirt path leads from the foreground towards the water tower and a smaller building in the distance. The sky is dark, and the overall scene is framed by a thin yellow border.

Natuur dichtbij

HETFLEVO
LANDSCHAP

3.4. Doelstelling Fondsenwerving

Het Flevo-landschap zoekt verbondenheid met inwoners en bedrijfsleven in Flevoland. Door verschillende vormen van fondsenwerving aan te bieden kan ieder naar eigen wens en vermogen een bijdrage leveren aan de natuur van Het Flevo-landschap. Dit kan variëren van het traditionele begunstigerschap tot eenmalige donaties, in geld of in natura, vrij te besteden of in de vorm van een adoptie, een schenking of een gezamenlijk project. In de beleidsperiode ontwikkelt Het Flevo-landschap hiervoor de inhoud, vorm en benodigde techniek.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Begroting 2018
fondsenwerving	53.917	61.150	38.520	46.060

langetermijn doel	Draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Behoud en binding van de grote achterban van begunstigers.
prestatie-indicator	het aantal begunstigers stabiliseert rond 12.000
prestatie 2017	In 2016 zijn de begunstigersadministratie en de werkprocessen daaromtrent op orde gebracht. Dit geeft in 2017 ruimte om naast de reguliere activiteiten ook begunstigers te gaan werven via een grote (landelijke) actie. Welke vorm deze actie krijgt is op moment nog niet duidelijk. In 2016 is tevens een start gemaakt met het creëren van een zogenaamde prospectpool: een database van mensen met wie Het Flevo-Landschap een keer contact heeft gehad (bijvoorbeeld door acties, prijsvragen of doordat ze een eenmalige gift hebben gedaan). Deze pool wordt in 2017 verder uitgebreid. En er worden acties ondernomen om deze prospects en eenmalige giftgevers te verleiden om begunstiger te worden.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Ondanks het feit dat dit jaar, naast de reguliere "afvallers" van ongeveer 200 mensen, ook een grote groep wanbetalers (200) is uitgeschreven, zijn er meer begunstigers dan ooit te voren en houden hiermee de stijgende lijn vast. • In het najaar van 2017 is een kinderboek uitgebracht: Op avontuur met Olivier de otter. • Met de nieuwe bedrijfsvrienden Buisman Makelaars en Rabobanken van Flevoland is afgesproken dat zij relaties en klanten voor één jaar kennismakingsbegunstiger (konden) maken van Het Flevo-landschap. De resultaten vielen voor dit jaar tegen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Eenmalige donaties worden een bron van inkomsten
prestatie-indicator	Jaarlijks groeit de opbrengst van eenmalige donaties met 5.000 euro.
prestatie 2017	In 2016 is de start gemaakt met een project waarbij om eenmalige donaties wordt gevraagd om de otter een veilig thuis te geven. Afhankelijk van het resultaat wordt dit project verlengd in 2017 of wordt een ander aansprekend project opgestart. De verwachting is dat er in 2016 via eenmalige donaties tussen € 20.000 en € 30.000,- wordt opgehaald. De ambitie voor 2017 is om hier overheen te gaan.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Het resultaat uit 2016 viel tegen en in het eerste halfjaar van 2017 is aan het otterproject nauwelijks aandacht besteed. In de zomer en het najaar is vol ingezet op de realisatie van het Olivier de otterboek. • Acties om eenmalige donaties van particulieren te stimuleren zijn dit jaar niet gehouden.
doelstelling beleidsplan	Bedrijven zien Het Flevo-landschap als goed doel dat ze willen steunen via sponsoring of samenwerking.

2015-2019

prestatie-indicator
 prestatie 2017

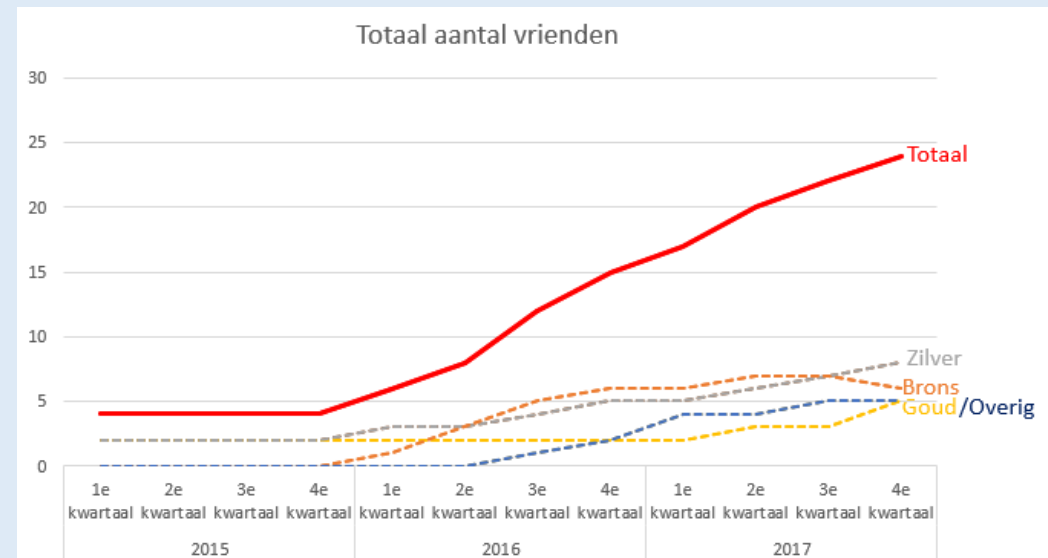
In 2018 is er MVO-samenwerking met 5 Flevolandse bedrijven

In 2016 is de relatie met oude en huidige bedrijfsvrienden aangehaald en verbeterd. Ook kan het Flevo-landschap rekenen op de steun van enkele nieuwe bedrijfsvrienden. In 2017 zal de focus met name liggen op het aantrekken van nieuwe bedrijfsvrienden. De ambitie is om minimaal 5 nieuwe vriendschappen af te sluiten.

Eveneens in 2017 wordt een persoon of bedrijf gezocht die de relaties met grote fondsen gaat opbouwen en onderhouden om te komen tot projectfinanciering. Hierbij zal worden gewerkt volgens het no cure no pay systeem. 2017 zal met name in het teken staan van relaties opbouwen (het zaaien).

realisatie 2017

- Er zijn negen nieuwe bedrijven toegevoegd aan de lijst van bedrijfsvrienden, waaronder drie gouden: Flevolandse Rabobanken, CameraNU en Tauw. Ook drie zilveren vrienden en drie overige vrienden sloten zich bij ons aan. In totaal kan het Flevo-landschap rekenen op de steun van vierentwintig sponsors.

eigen fondsenwerving	realisatie 2016	Begroting 2017	realisatie 2017	Prognose 2018
begunstigers aantal	12.318	12.500	12.636	13.000
begunstigers bijdrage	235.297	240.000	238.018	250.000
nieuwe vormen fondsenwerving particulier	10.552	15.000	10.101	15.000
bedrijfsvrienden aantal	15	20	24	30
bedrijfsvrienden bijdragen	42.409	80.000	54.371	90.000
bijdragen giften en legaten	114.238	pm	3.441	0
bijdrage acties derden (Nationale Postcode Loterij)	937.500	937.500	937.500	937.500

Natuur dichtbij
HET LEVO
LANDSCHAP

4. Administratie en organisatie

Het Flevo-landschap is een natuurorganisatie, die het aan zijn stand verplicht is om goed met duurzaamheid om te gaan. De ambitie is daarbij niet om een voortrekker in duurzaamheid te zijn of state of the art na te streven. Wel is het nodig om een goed basisniveau in duurzaamheid te hanteren, zowel in houding als in de praktijk: in het natuurbeheer, in de gebouwen en het materieel, in de inkoop. Dat vraagt investeringen, maar kan in de toekomst ook financieel rendement geven. Denk aan zonne-energie, passief bouwen of aan ontwikkelingen die gebruik van natuurmaaisel als grondstof in de toekomst mogelijk maken.

te besteden aan kosten organisatie en administratie	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	Begroting 2018
kosten organisatie en administratie	763.367	668.159	846.704	708.376

langetermijn doel	Het Flevo-landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering			
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De bedrijfsvoering van Het Flevo-landschap wordt verduurzaamd.			
prestatie-indicator	In 2016 wordt een plan van aanpak Duurzame Bedrijfsvoering opgesteld en in navolgende jaren uitgevoerd.			
prestatie 2017	Verduurzaming is een continu aandachtspunt en heeft in 2016 jaar geleid tot de aanschaf van een elektrische wagen voor het voeren, het plaatsen van zonnepanelen op dak van het restaurant, en het isoleren van het dak van een dienstwoning. In 2017 wordt een overall plan van aanpak voor duurzame bedrijfsvoering opgesteld. De realisatie van duurzame oplossingen in de bedrijfsvoering kunnen dan worden gebaseerd op kaders waaronder afwegingen als urgentie en logische investeringsmomenten.			
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Het opvragen en vergelijken van offertes zonnepanelen heeft plaats gevonden. Handicap is dat we niet in aanmerking komen voor SDE-subsidie. Dat maakt de terugverdientijd langer. • Het Plan van Aanpak duurzaamheid is vertraagd. De verbouwingen van de bedrijfsschuren hebben meer capaciteit gevegd. 			
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft binnen de randvoorwaarden die natuur en landschap stellen een positieve grondhouding t.o.v. winning van duurzame energie (biomassa, zon, wind)			
prestatie 2017	In het plantseizoen 2016-2017 wordt er 5 ha griend aangelegd onder de hoogspanningsleiding in de Flevoland. De biomassastroom zal mede worden ingezet voor verwarming van het zwembad in Lelystad. Ten aanzien van de vrijkomende reststoffen uit de terreinen, vooral maaisel, zal blijvend worden gezocht naar een zo duurzaam mogelijke bestemming als compost of veevoer.			
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Er is netto 4 ha griend aangelegd op de geplande locatie. In het verlengde hiervan komt een uitbreiding van 3 ha. De grienden gaan uiteindelijk zorgen voor minder beheerinspanning en brandstof voor het zwembad in Lelystad. • Lokaal (Lelystad) wordt maaisel van grovere vegetatie om niet afgezet bij een biologische boer. Daarnaast wordt mede door ons sponsorcontract met Husqvarna, geëxperimenteerd met elektrische bosmaaiers. 			
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is transparant in zijn bedrijfsvoering			
prestatie-indicator	behoud van het CBF-keur en SNL-certificering			
prestatie 2017	Het CBF is in 2016 overgegaan naar een nieuwe Erkenningsregeling. Het Flevo-landschap heeft besloten om in deze overgang mee te gaan. Najaar 2016 vindt de eerste toetsing hiervan plaats, die voor Het Flevo-landschap naar verwachting een positieve uitslag oplevert. De verbeterpunten n.a.v. de eerste SNL-audit in 2015 zijn in 2016 conform wensen van certificeringscommissie doorgevoerd of gepland. In			

realisatie 2017	<p>2017 vindt waarschijnlijk een tweede audit plaats, die Het Flevo-landschap met vertrouwen tegemoet ziet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap voldoet ook dit jaar aan de gestelde eisen vanuit SNL • De hertoetsing voor het CBF is in de zomer afgerond, we voldoen aan de vereisten van de Erkenningsregeling.
langetermijn doel	Het Flevo-landschap heeft een toegeruste organisatie.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft een krachtige staande organisatie die kan werken met een flexibele schil.
prestatie-indicator	De notitie Organisatieontwikkeling 2015-2020 is in 2016 uitgewerkt in een stappenplan en meerjarig Opleidingsplan.
prestatie 2017	<p>Het meerjarig Opleidingsplan in het kader van de organisatieontwikkeling is ook in 2017 de basis voor training en scholing van de medewerkers.</p> <p>De locaties van de beheergebouwen worden aangepast om tot een betere samenhang tussen werkgebieden en beheergebouwen te komen. Het gebruik van de beheerschuur in het Knarbos zal worden afgebouwd en verplaatst worden naar de schuur en dienstwoning aan de palenweg op Schokland. Om toch goed bereikbaar te blijven voor de omgeving in Oostelijk Flevoland zal de beheerschuur Midden worden aangepast zodat ook de beheerder Noord vandaaruit kan werken.</p> <p>In 2017 wordt contact met de provincie gezocht om de aanvraag van een meerjarensubsidie voor de periode 2018-2021 voor te bereiden.</p>
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse collega's hebben afgelopen jaar zich getraind en geschoold op diverse aspecten van het werk. • De verbouwing van de beheerschuur midden is gereed. • Team Noord is in de beheerschuur aan de Palenweg (Schokland) ingetrokken. • De meerjarensubsidie 2018-2021 is door de provincie toegekend en afgerond. Provincie heeft opnieuw een meerjarensubsidie toegekend.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De organisatie werkt planmatig volgens een Plan-do-check-act cyclus.
prestatie-indicator	De organisatie is kwalitatief goed ingericht, tijdige en juiste managementinformatie is voorhanden, risicomangement heeft een plaats gekregen in besluitvorming en bedrijfsvoering.
prestatie 2017	De AO/IC is in 2015 afgerond. Voor het derde kwartaal 2016 staat de eerste evaluatie gepland. Bij het opstellen van de AO/IC zijn enkele voorstellen gedaan tot verbetering van processen en deze worden in 2016 ingericht en per januari 2017 geëffectueerd. In 2016 wordt een systeem voor het automatiseren van het inkoopproces aangeschaft welke in 2017 verder wordt ontwikkeld.
realisatie 2017	<ul style="list-style-type: none"> • De verbeteringen vanuit de AO/IC zijn in 2017 doorgevoerd. • De implementatie van het systeem om het inkoopproces te automatiseren kent technische problemen. Verwachting is dat de technische implementatie in 2018 wordt afgerond, waarna het in de organisatie geïmplementeerd kan worden.

personele formatie	realisatie 2016 in fte's	begroting 2017 in fte's	realisatie 2017 in fte's
Natuur en landschapsbeheer	11,9	11,0	12,4
Beleid & Kwaliteit	2,4	1,6	2,0
Marketing & Communicatie	4,4	4,2	4,2
MT en afdelingshoofden	4,4	5,4	5,8
Financiën & secretariaat	3,5	3,9	2,8
totaal	26,5	26,1	27,2

De beloning van alle werknemers volgt de beloningsstructuur van de Raam CAO Bos en Natuur Ondernemingsdeel De Landschappen. Ook de beloning van de directeur geschiedde in 2017 conform de CAO Bos en Natuur Ondernemingsdeel De Landschappen.

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Stichting **van toepassing zijnde regelgeving: 'het algemene WNT-maximum'**.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Stichting Flevo-Landschap is €181.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

De leden van de Raad van Toezicht zijn onbezoldigd.

Bezoldiging directie
 bedragen x € 1

Functiegegevens	M. Jansen
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Directeur 01/01-31/12
Deeltijdfactor in fte	1
Gewezen topfunctionaris? (Fictieve) dienstbetrekking?	Nee Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 116.164
Beloningen betaalbaar op termijn ⁹	€ 6.913
Subtotaal	€ 123.077
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	€ 181.000
Minus: Onverschuldigd betaald bedrag	0
Totale bezoldiging	€ 123.077
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 113.003
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 6.752
Totale bezoldiging 2016	€ 119.755

Bijzonderheden exploitatie 2017

De jaarrekening en het jaarverslag 2017 zijn opgesteld conform RJ 650 (Fondsenwervende Instellingen).

De subsidies van overheden zijn hoger dan begroot omdat een aantal grote projecten vanuit eerdere jaren naar voren zijn geschoven en tot uitvoering zijn gekomen in 2017.

De opbrengst van producten uit de terreinen zijn hoger omdat er een aantal hogere gebruiksvergoedingen zijn ontvangen en ook de houtopbrengsten zijn hoger dan verwacht bij het opstellen van de begroting over 2017.

In 2017 heeft er een grond verkoop plaats gevonden. Deze was bij het opstellen van de begroting nog niet in beeld.

Het resultaat uit beleggingen is fors lager dan in 2016. De opleving die in 2016 plaatsvond is begin 2017 geheel teniet gedaan.

De gerealiseerde bestedingen binnen de doelstelling Beheer natuur, landschap en cultuurhistorie zijn iets lager dan de begroting. De gerealiseerde bestedingen voor de doelstelling Voorlichting en Communicatie zijn nagenoeg conform begroting.

De gerealiseerde bestedingen voor de doelstelling Herstel en ontwikkeling zijn hoger dan de begroting omdat een aantal grote projecten vanuit eerdere jaren naar voren zijn geschoven en tot uitvoering zijn gekomen in 2017. Daarnaast zijn er grondaankopen gerealiseerd welke bij de begroting nog niet verwacht waren.

De gerealiseerde bestedingen voor Organisatie en Administratie zijn hoger dan de begroting. In 2017 zijn er hogere accountantskosten, automatiseringskosten en extra inhuur.

Voor een verdere cijfermatige rapportage wordt verwezen naar de jaarrekening 2017. (Deel C)